O Nuallain, Gearoid
Mindealu agus parsail

PB
1275
O68
1900z

From the Library

of

PÁDRAIG Ó BROIN

Mindealú

agus

Parsáil

An tAṫ.
Gearóid Ó Nualláin
M.A., D.Litt.

ṁluċt Oideaċais na hÉireann, Teór.
Baile Áṫa Cliaṫ agus Corcaiġ

Mindealú
50

Mindealú agus Parsáil

.1.

Faḋbanna Fánaċa dá Réiḋteaċ

An tAṫair Gearóid Ó Nualláin
M.A., D.Litt.

Cóṁluċt Oideaċais na hÉireann, Teór.
Baile Áṫa Cliaṫ agus Corcaiġ

Sreaṫ téacs oideaċais i nGaeḋilg
Eagarṫóir - - - An Seaḃac

PB
1275
O68
1900z

Clár

Lċ.

1.—Is móide mo ṁian é ċlos tusa ḃeiṫ ġá ráḋ san liom 9

2.—Is uirste a ṫuiscint gur móide an baoġal a luiġeaḋ a tuigtear é 10

3.—Ṁeas sé a ṫaisbeáint nać gan ċúis a ċuir sé an ċeist 11

4.—Is agatsa atáid bréiṫre na beaṫaḋ síoruiḋe .. 12

5.—Óir ní ċun mo ṫoile féin a ḋéanaṁ a ṫánag anuas ó neaṁ 13

6.—Cad ċuige ḋíḃ ḃeiṫ ad' iarraiḋ mise ċur ċun báis? 14

7.—Má deir sé nać beag de ṗionós uirṫi leogaint d'á fear í ḋíbirt, beiḋ dlíġe Ṁaoise aige 'á ċur ar neaṁniḋ 16

8.—Cad deirir-se is ceart a ḋéanaṁ? 17

9.—Cé 'cu is mó an ġráin is dóiċ leat ba ċeart duit a ḃeiṫ agat ar an bpluais ⁊ ar an mainséar ⁊ ar an ndealḃas, nú ar an bpálás uasal, ⁊ ar an mórṡeisear úd? 18

10.—Cé 'cu de'n triúr san is dóiċ leatsa ba ċóṁursa do'n duine sin a seolaḋ i measg na mbiṫeaṁnać? 20

11.—D'ḟágadar fúm-sa a ráḋ cé 'cu ḋíoḃ n-a ngeoḃainn léi 22

lch.

12.—Tá 'ḟios agam-sa gur neiṫe náċ féidir is mian leat 23

13.—Ní féidir liomsa a ṫuisgint cad a ḃeir gur fiú siḃ teampuil a ḃeiṫ ann i nḃur n-onóir, ⁊ é ḃeiṫ dá ṁeas gúr fáiḋí siḃ 24

14.—Mise an fear gráḋṁar úd gurḃ' ḟiú ḋá ṫalant a ṗóg 26

15.—Ḃí an ḃeirt ⁊ nár ċuma leo cé ba ṁó ḋéanfaḋ de ṗlámás ar an ḃfear eile 28

16.—'San ór a ḃí a nḋúil go léir 29

17.—Ní mar a measfí í ḟaġáil ó Líbuaċ 30

18.—Cérḃ' iad na fir gur ḃuaḋais-se orṫa, ⁊ gurḃ' ḟiú iad cóṁrac leo? 31

19.—Cad ċuige ḋuit ḃeiṫ ag cionntú an ġráḋa at' inead féin? 33

20.—An aṁlaiḋ a ḃís ana-ṡaiḋḃir ⁊ go ḃfuil buairt ort toisc tu ḟaġáil ḃáis, ⁊ scaraṁaint leis an sóġ go léir? 34

21.—Gur ċóir gur ag riṫ ċun an ḃáis a ḃeidís, ċun na n-olc san an aois do leiġeas! 36

22.—An níḋ atá ar eolas acu ċeana ní gáḋ ḃeiṫ ġá innsint dóiḃ 38

23.—Cad é sin dóṁsa cad é an cor a ṫaḃrfaiḋ siḃ dá ċéile? 39

24.—Nó fear gur ċuma leis cé 'cu ḃ'é a ḃuac é nó nárḃ' é 40

25.—Is dóṁsa a geallaḋ í, ⁊ is ormsa atá an feall déanta 42

26.—Cad é sin duit-se cia 'cu ḃead-sa beo tréis mo ċinn a ḃaint díom nó ná bead? 43

Lṫċ.

27.—Cad é sin dúinn-ne cia 'cu 'táṫar socair air nú ná fuiltear? 44

28.—An té leis gur cuṁang fágaḋ 45

29.—Rud gan leiġeas foiḋne is fearr air .. 46

30.—Ní mar ġeall ar ḟoclaiḃ cainnte do molfar ṫu 47

31.—Ní liomsa a ḃaineann an ċainnt sin 48

32.—Faṫ na cúise duḃaċ deoraċ, ⁊rl. 49

33.—Ḃeiḋ áṫas ar a lán de ḃárr é teaċt ar an saoġal 51

34.—Ní misde a ráḋ ná go raiḃ caṫú orṫa nár fanadar le ḃeiṫ deiṁniġṫeaċ d'é ḃeiṫ marḃ sar ar ḋeineadar an gníoṁ 52

35.—Ḃa ṡiaide a ṡaoġal é, dá mba ná beaḋ an ċoisiḋeaċt ċóṁ tréan aige 54

36.—Ḃí áṫas mór air iad do ṫeaċt 55

37.—Tá caṫú orm í ṫaḃairt riaṁ dó 56

38.—I mḂetlehem aduḃairt na targaireaċtaí a béarfí an Slánuiġṫeoir 56

39.—An té a mbeiḋ sé 'na ċinneaṁain é ċroċaḋ ċa ḃáiḋtear go bráṫ é 58

40.—Siḋé is mó a ċoisgeann sólás ó Ḋia ar ṫeaċt ċúġat, a ḋeacraċt leat iompáil ċum úrnuiġṫe 59

41.—Aċ bíoḋ ḟios an méid seo agaiḃ go ḃfuil ríġeaċt Dé i n-aċamaireaċt 60

42.—Ḃí iongna a gcroiḋe orṫa a ḟeaḃas a ḋeineadar an gnó 61

43.—Dá ṁéid aiṫne ċuir na daoine air is eaḋ ba ṁó a ṫáinig breis ġráḋa ⁊ breis annsaċta acu dó 62

Ltċ.

44.—Ní ḟeadar an ḟearrde iad ar tugas dóiḃ .. 64

45.—Cia 'cu an ċaṫaoir nó an ṁin nó an t-uḃall ba ḋeas? 65

46.—Ba ċuma cia 'cu taitn an sgéal leis an sinnsear nú nár taitn 66

47.—Is aṁlaiḋ a ḋein piastaí ḋíoḃ istiġ 'na ċorp 67

48.—Ḃí iongna orainn cad ċuige an t-uisge go léir 68

49.—B'é cuiṁneaṁ é sin ná a luiġeaḋ coinne a ḃí ag aoinne gurḃ é Cormac a ḃeaḋ acu 'á pósaḋ sa deire 69

50.—Innis dom cé ḣé an ḟear is dóiċ leatsa is mó áṫas dá ḃfuil d' ḟearaiḃ beo 71

gluais

Ainmfocal,— noun ; A. simplíde,— simple n.— A. cómfoclac, compound n.—A. iolfoclac,—complex noun.

Aisnéis,— predication (not predicate). Cómlíonad aisnéise,—complement of the predication.

Al.—otherwise. Analac,—Analogy.

AÓR.—Poems of Aodagán Ó Raitile.

AR.—Beata Aoda Ruaid (an tAtair Peadar Ó Laogaire).

BN.—Sgéalaideact ón mBíobla Naomta (an tAtair Peadar).

Cainnt casta orcrac,—Complex elliptical sentence.

CD.—An Craos Deaman.

Céasad,—Passive Voice.

Cf.—Compare.

Clásul,—a clause.

CMD,—Críost Mac Dé (an tAtair Peadar do scríob).

Coindealgad,—to compare (an adjective).

Cómaisnéis,—apposition. C. céille,—logical apposition. C. cainnte,—Grammatical apposition.

Cómnasc,—Conjunction. C. ceangail,—Conjunctive Conjunction. C. cómleanamna,—Consecutive Conjunction. C. deigilteac,—Disjunctive Conjunction.

Dearbtac,—affirmative.

Diúltac,—negative.

Diúscartac,—deponent (verb).

Dul eadar-lúbac ar an gcainnt,—Bracketed Construction.

F.—Feminine.

Faoid,—Voice. F. gníomac,—Active Voice.

FSA.,—Finn-Sgéalta na hAraibe.

G.— Genitive. g.— guaire. Gr.—" The New Era Grammar of Modern Irish."

Im.—Aitris ar Ċríost.

Lúc.— Lúcián (an Atar Peadar).

m,—Masculine (Munster). Mindealú,—analysis.

Mac.—Sgéalaideaċt na Macabéaċ.

Neodar,—Neuter, a neuter. G. sg., neodair=adjective.

Nod,— < L. *nota*,—a mark denoting something wanting. Hence " 'na nod,"—understood.

O.I.—Sean-Ġaedilg.

p.—Predicate. p.—person ; pronominal predicate.

Parsáil,—Parsing.

Passim,—ins gaċ aon ball.

S.—Subject. Séadna.

Scurta scaoilte,—absolute.

Tairmteaċtaċ,—transitive. Neaṁtairmteaċtaċ, intransitive.

TbC.,—Táin Bó Cuailnge.

Teibe,—Abstract (noun).

Téarma,—the "term" of Prolepsis.

Toiṁdeanta,—subjective. < O.I.—toimtiu, opinion.

Up.—Ulster Proverb.

mindealú agus parsáil

1.

is móide mo ṁian é ċlos tusa ḃeiṫ ġá ráḋ san liom (FSA.).

A ṁindealú san :—

S. d'on " is."—mo ṁian é ċlos
P. d'on " is."—móide . . . tusa . . . liom.

A ṗarsáil :—

is,—briaṫar, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ tásċaċ (Gr. 154 Notes, 1).

móide,—mó + de ; mó = breis-ċéim do'n aidiaċt " mór " ; de = forainm táṫḟoclaċ neodair, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, ⁊ é proleipteaċ (réaṁ-ṫagartaċ), ⁊ " tusa . . . liom " 'na ṫéarma ḋó.

mo,—forainn pearsanta, tuiseal geineaṁnaċ, ċéad ṗearsa, ⁊ an bríġ toiṁdeanta leis (Gr. 197, b.), fé riaġlú ag " mian."

ṁian,—ainm coitċeann, S. do'n " is " (G. méine, F., nó miana, M.).

é,—forainm pearsanta, 3aḋ pearsa, uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ ; scurṫa scaoilte atá sé annso, toisc " an dul eadarlúbaċ a ḃeiṫ ar an gcainnt " (Gr. 195, a).

ċlos,—ainm briaṫarḋa do " cloisim," tuiseal tabrtaċ indiaiḋ do (a), atá 'na nod ann.

tusa,—forainn pearsanta, fuirm treise, dara pearsa, uiṁir uaṫaiḋ, ⁊ é scurṫa scaoilte toisc an "de" tuas (móide).

ḃeiṫ,—ainm briaṫarḋa do "tá," tuiseal tabṙṫaċ inḋiaiḋ do (a) atá 'na nod roimis.

ġá,—ag + a ; ag,—táṫfocal go leanann an tuiseal tabṙṫaċ é ; a,—forainm pearsanta neodair, tuiseal geineamhnaċ fé riaġlú ag "ráḋ"; réaṁ-ṫagarṫaċ, ⁊ "san" 'na ṫéarma ḋó.

ráḋ,—ainm briaṫarḋa do "ráiḋim" ("deirim," anois), tuiseal tabṙṫaċ inḋiaiḋ "ag."

san,—forainm taispeánṫaċ, 3aḋ pearsa, uiṁir uaṫaiḋ neodair, ⁊ é scurta scaoilte, toisc "a" ṫuas (ġá).

liom,—an táṫfocal "le" + forainm pearsanta, ċéad ṗearsa, uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal áinseaḋa (Gr. 116, d).

2.

Is uiriste a ṫuisgint gur móide an baoġal a luiġead a tuigtear é.

A ṁindealú san :—

I. S. do'n "is."—a ṫuisgint . . . a tuigtear é.
P. do'n "is."—uiriste.
II. S. do'n "ab" atá 'na nod inḋiaiḋ "gur" :—an baoġal.
P. dó :—móide . . . a luiġead a tuigtear é.

A ṗarsáil :—

is,—(feic "is" ṫuas, I).

uiriste,—aidiaċt neodair, 3aḋ pearsa, uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal ainmneaċ. P.—do'n "is."

a,—forainn pearsanta neodair, 3aḋ pearsa, uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal geineamhnaċ fé riaġlú ag "tuisgint." Réaṁ-ṫagairt aige dá déanaṁ do'n ċlásul "gur móide . . . é."

ṫuisgint,—ainm briaṫarḋa do "tuigim," tuiseal ainmneaċ, S. do'n "is."

gur,—cóṁnasc (Gr. 161, 10).

(ab),—fuirm spleaḋaċ do'n ḃriaṫar "is," 3aḋ pearsa, uiṁir uaṫaiḋ S.—an baoġal. P.—móide . . . a luiġead a tuigtear é.

móide,—(ḟeic 1 tuas).

an,—an t-airteagal, ainmniḋe uaṫaiḋ firinnscneaċ, ag gaḃáil le "baoġal."

baoġal,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, tuiseal ainmneaċ.

a,—forainm pearsanta neodair, tuiseal geineaṁnaċ fé riaġlú ag "luiġead," ⁊ réaṁtagairt aige á ḋéanaṁ do'n ċlásul "a tuigtear é."

luiġead,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ pearsa, uiṁir uaṫaiḋ, scurta scaoilte toisc "de" tuas (móide).

a,—ceangal coiḃneasta,—díreaċ i n-ionad an ċlaoin, i n-abairt atá ag baint le moḋ. (Gr. 223, II. B.). Is ionann "a tuigtear é" ⁊ "an ċuma 'n-a dtuigtear é."

tuigtear,—briaṫar, 3aḋ pearsa, uiṁir uaṫaiḋ, aimsir láiṫreaċ, moḋ táscaċ (céasaḋ nó briaṫar saor) do "tuigim."

é,—forainm pearsanta, uiṁir uaṫaiḋ, 3aḋ pearsa, firinnscneaċ. Tuiseal ainmneaċ má's 'na ċéasaḋ do "tuigtear"; tuiseal áinseaḋa má's briaṫar saor é.

3.

Ṁeas sé a ṫaisbeáint naċ gan ċúis a ċuir sé an ċeist (CMD. 317).

A ṗarsáil sin :—

Ṁeas,—briaṫar tairmteaċtaċ, 3aḋ pearsa, uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaitte, moḋ táscaċ, faoiḋ gníoṁaċ, do "measaim."

sé,—forainm pearsanta firinnscneach, 3adh pearsa, S. do "meas."

a,—forainm pearsanta neodair, 3adh pearsa, tuiseal geineamhnach fé riaghlú ag "taisbeáint." Réamhtag-airt aige 'á déanamh do'n chlásul—"nach . . . ceist."

thaisbeáint,—ainm briatardha do "taisbeánaim," tuiseal áinseadha indiaidh "meas."

nách,—cómh-nasc diúltach. (Gr. 161, 10).

(**ab**),—fuirm spleadhach do'n bhriathar "is," aimsir láithreach, 3adh pearsa, uimhir uatháidh. "gan chúis" is P. dó. "an chuma n-ar chuir sé an cheist" is S. dó.

gan,—táthfocal, ⁊ an tuiseal áinseadha 'á leanmhaint.

chúis,—ainmfocal coitcheann, 3adh pearsa, uimhir uatháidh, bain-innscneach, tuiseal áinseadha indiaidh "gan."

a,—ceangal coibhneasta díreach, in-ionad an chlaoin, i n-abairt atá ag baint le modh (Gr. 223, II. B).

chuir,—briathar tairmtheachtach, 3adh pearsa, uimhir uatháidh, aimsir chaithte, modh táscach, faoidh ghníomhach, do "cuirim."

sé,—forainm pearsanta, 3adh pearsa, uimhir uatháidh, firinnscneach, tuiseal ainmneach (S. do "chuir").

an,—an t-airteagal uatháidh baininnscneach, tuiseal áinseadha (ag gabháil le "ceist").

cheist,—ainmfocal coitcheann baininnscneach, 3adh pearsa, uimhir uatháidh, tuiseal áinseadha indiaidh "chuir."

4.

Is agatsa atáid bréithre na beathadh síoruidhe.
(CMD. 260).

A mhíniú san :—

"Caint chasta orchrach" (Gr. 223, II., C.) atá annso. Ní mór an "timcheall" do ghabháil chum an "chómhgair" do míniú. Cad é an tairbhe dúinn a rádh

gur "agat-sa" is P. do'n "is" ⁊ go bfuil an S. laistiġ de'n ċuid eile ḋe? Sidé an "timċeall":—

Is tusa an té go bfuil bréiṫre na beaṫaḋ síoruiḋe aige.

P. do'n "is"—tusa. S.—an té . . . aige. Agus tá san soilléir go maiṫ.

A ṗarsáil :—

is,—briaṫar neaṁṫairmṫeaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ táscaċ. "Tusa" is fíor-ṗraedicatum ḋó do réir a ndubraḋ ṫuas.

agatsa,—an táṫḟocal "ag" + tusa, sa tuiseal tabrṫaċ 'na ḋiaiḋ. Fuirm ṁí-riaġlaċ is eaḋ é. (Gr. 116, g).

a,—ceangal coibneasta, díreaċ i n-ionad an ċlaoin, i gcainnt ċasta orċraċ.

táid,—briaṫar neaṁ-ṫairmṫeaċtaċ, 3aḋ p., iolraiḋ, moḋ táscaċ.

bréiṫre,—ainmḟocal coitċeann, 3aḋ p., iolraiḋ, S. do "táid."

na,—an t-airteagal, tuiseal geineaṁnaċ uaṫaiḋ, baininnscneaċ, ag gabáil le "beaṫaḋ."

beaṫaḋ,—ainmḟocal coitċeann baininnscneaċ, uiṁir uaṫaiḋ, 3aḋ p., tuiseal geineaṁnaċ, fé riaġlú ag "bréiṫre."

síoruiḋe,—aidiaċt baininnscneaċ, tuiseal geineaṁnaċ, uiṁir uaṫaiḋ, ag gabáil le "beaṫaḋ."

5.

Óir ní ċun mo ṫoile féin a ḋéanaṁ a ṫánag anuas ó neaṁ (CMD. 261).

A ṁindealú san :—

"Cainnt ċasta orċraċ" atá annso airís. Sidé an "timċeall," ⁊ S. cruinn, ⁊ P. cruinn ann :—Ní hé mo

toil féin a ḋéanaṁ an niḋ go dtánag anuas ó neaṁ ċuige! P.—mo toil féin a ḋéanaṁ. S.—an niḋ . . . ċuige.

A ṗarsáil :—

Óir,—cóṁnasc ceangail (Gr. 160, a).

ní,—do-ḃriaṫar diúltaċ.

ċun,—táṫḟocal go leanann an tuiseal geineaṁnaċ é ("toile").

mo,—forainm pearsanta, céad ṗearsa, tuiseal geineaṁnaċ fé riaġlú ag "toile"; uiṁir uaṫaiḋ. An bríġ sealḃaċ leis.

ṫoile,—ainmḟocal coitċeann, baininnsceaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal geineaṁnaċ, indiaiḋ "ċun."

féin,—iar-ṁír treise.

a,—táṫḟocal = "do," go leanann an tuiseal tabrtaċ é.

ḋéanaṁ,—ainm briaṫarḋa do "déanaim, deinim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal tabrtaċ indiaiḋ "a" (do).

a,—ceangal coiḃneasta, díreaċ i n-ionad an ċlaoin, i gcainnt ċasta orċraċ.

ṫánag,—briaṫar neaṁtairmteaċtaċ, céad p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaitte, moḋ táscaċ, do "tigim, tagaim."

anuas,—do-ḃriaṫar, ag gaḃáil le "tánag."

ó,—táṫḟocal go leanann an tuiseal tabrtaċ é.

neaṁ,—ainmḟocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, baininnsceaċ, (seana-neodar), tuiseal tabrtaċ indiaiḋ "ó."

6.

Cad ċuige ḋíḃ beiṫ ad' iarraiḋ mise ċur ċun báis? (CMD. 298).

A ṁindealú san :—

"Cainnt ċasta orċraċ" annso airís. Sidé an "timċeall" :—

Cad é an rud gur ċuige ḋíḃ beiṫ ad' iarraiḋ mise ċur ċun báis?

p. do'n "is" (atá 'na nod).—Cad. S.—an rud . . . báis.

A ṗarsáil :—

Cad,—forainm ceisteaċ neodair, tuiseal ainmneaċ (p. don "is" atá 'na nod ann).

ċuige,—forainm táṫḟoclaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, tuiseal áinseaḋa, neodair, ⁊ é 'na ṗ do'n ḃriaṫar "ab" atá 'na nod indiaiḋ gur; "beiṫ ad' iarraiḋ . . . báis ḋíḃ" is S. do'n "ab" san.

ḋíḃ,—.i. daoiḃ,—forainm táṫḟoclaċ, dara p., uiṁir iolraiḋ, ó'n dtáṫḟocal "do."

beiṫ,—ainm briaṫarḋa do "tá," S. do "ab" atá 'na nod ann.

ad',—ag + do,—tá "ag iarraiḋ" ⁊ "d'iarraiḋ" ann. Cóṁċeangal de'n dá níḋ é seo.

iarraiḋ,—ainm briaṫarḋa, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, tuiseal taḃrṫaċ, indiaiḋ ag (do).

mise,—forainm pearsanta, céad p., uiṁir uataiḋ, scurta scaoilte (an "dul eadar-lúbaċ" a beiṫ ar an gcainnt).

ċur,—ainm briaṫarḋa do "cuirim," tuiseal taḃrṫaċ uataiḋ indiaiḋ "do" (atá 'na nod roimis).

ċun,—táṫḟocal go leanann an tuiseal geineaṁnaċ é (toisc gurḃ ainmḟocal fad ó é,—"doċum" < toiċim, .i. to + céim).

báis,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ (sean-neodar), tuiseal geineaṁnaċ indiaiḋ "ċun."

7.

Má deir sé nach beag de phionós uirthi leogaint d'á fear í díbirt, beidh dlíghe Mhaoise aige 'á chur ar neamhnidh (CMD. 305).

A pharsáil sin :—

má,—cómhnasc coingeallach, ⁊ é 'na cheangal idir "deir sé . . ." ⁊ " beidh dlighe Mhaoise . . . neamhnidh."

deir,—briathar tairmtheachtach, 3adh p., uimhir uathaidh, modh táscach, faoidh ghníomhach do "deirim" (adeirim). Mar gheall ar an a—tosaigh sin, ní théigheann séimhiú ar an d——.

sé,—(Feic a 3 thuas.). S. do "deir" annso.

nach,—cómhnasc diúltach, ⁊ "is" 'na nodh 'na dhiaidh.
S. do'n "is" sin,—" leogaint . . . í dhíbirt."
P. dó,—" beag de phionós uirthi."

beag,—aidiacht neodair, P. do'n "is" (ab) atá 'na nodh indiaidh " nach."

de,—táthfocal roinnteach (Gr. 300).

pionós,—ainmfocal coitcheann firinnscneach uathaidh, tuiseal tabhrthach indiaidh " de," 3adh p.

uirthi,—forainm táthfoclach ó "ar," tuiseal **áinseadha**, uathaidh baininnscneach.

leogaint,—ainm briathardha do " leogaim " (léigim), tuiseal ainmneach (S. do "ab" atá 'na nodh indiaidh "nach" thuas).

d'á,—do, táthfocal, ⁊ a, forainm pearsanta uathaidh, baininnscneach, tuiseal geineamhnach fé réir ag " fear."

fear,—ainmfocal coitcheann firinnscneach, tuiseal tabhrthach fé réir ag "do" (d'á).

í,—forainm pearsanta, 3adh p., uimhir uathaidh, baininnscneach, ⁊ é scurtha scaoilte (toisc "a" réamh-tagartach bheith 'na nodh roimh "leogaint").

ḋíbirt,—ainm briaṫarḋa do "díbrim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal taḃrṫaċ fé réir ag "do" atá 'na nod roimis.

beiḋ,—briaṫar neaṁ-ṫairmṫeaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ḟáistineaċ, moḋ táscaċ, do "tá."

dlíġe,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ (seana-neodar), S. do "beiḋ."

Ṁaoise,—ainm díleas uaṫaiḋ firinnscneaċ, tuiseal geineaṁnaċ fé réir ag "dlíġe."

aige,—forainm ṫáṫḟoclaċ ó "ag," 3aḋ p., uaṫaiḋ, firinnscneaċ, tuiseal taḃrṫaċ. (Mí-riaġlaċ i bḟuirm,—mar ġeall ar "ċuige" (tuiseal áinseaḋa)).

'á,—**do**, ṫáṫḟocal, + a, forainm pearsanta firinnscneaċ (ag tagairt do "dlíġe") 3aḋ pearsa, uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal geineaṁnaċ, fé réir ag "cur."

ċur,—ainm briaṫarḋa do "cuirim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal taḃrṫaċ fé réir ag "do" ṫuas. Bríġ an ċéasta léis annso.

ar,—ṫáṫḟocal, go leanann an tuiseal taḃrṫaċ nó an tuiseal áinseaḋa é. Sé is dóiċiġe gurb é an tuiseal áinseaḋa atá annso againn.

neaṁniḋ,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal áinseaḋa, fé réir "ar."

8.

Caḋ deirir-se is ceart a ḋéanaṁ? (CMD. 305).—

A ṁíndealú san :—

P. do'n "is" atá 'na nod,—Caḋ.

S. do'n "is" sin,—an níḋ adeirir-se . . . ḋéanaṁ.—Tá an "ceangal coiḃneasta ar dúbailt" annso (Gr. 223, iv.)

A ṗarsáil :—

Cad,—forainm ceisteaċ, P. do'n "is" atá 'na nod ann.
deirir-se,—.i. a-deirir-se ; a = ceangal coibneasta díreaċ, tuiseal áinseaḋa, fé réir ag "deirir-se" ; deirir-se,—briatar tairmteaċtaċ, dara p., uiṁir uatair, mod táscaċ do "deirim" (adeirim) ; faoiḋ gníoṁaċ.
is,—feic 4 tuas. (An ceangal coibneasta, " a," atá 'na S. dó).
ceart,—aidiaċt neodair, P. do'n " is."
a,— = do, táṫfocal go leanann an tuiseal tabṙtaċ é.
ḋéanaṁ,—ainm briatarḋa do "deinim" (déanaim), 3aḋ p., uiṁir uatair, tuiseal tabṙtaċ fé réir ag "a" (do).

9.

Cé 'cu is mó an ġráin is dóiċ leat ba ċeart duit a ḃeiṫ agat ar an bpluais ⁊ ar an mainséar ⁊ ar an ndealḃas, nú ar an bpálás uasal, ⁊ ar an mórṡeisear úd? (CMD. 63),

A ṁindealú san :—

I.—An príoṁ-ḃriatar (" is," atá 'na nod) :—P.—cé 'cu . . . an gráin . . . an ndealḃas nú (an gráin is dóiċ leat ba ċeart a ḃeiṫ agat) ar an bpálás . . . úd. S.—(an gráin a) is mó.

II.—An dara briatar (is).—S.—a (ceangal coibneasta, ⁊ é 'na nod ann). P.—mó.

III.—An tríṁaḋ briatar (is).—S.—a (ceangal coibneasta ⁊ é 'na nod ann). P.—dóiċ leat.

An " ceangal coibneasta ar dúbailt " (Gr. 223, IV) annso :—

An gráin (a) is dóic leat.
An gráin (a) ba ċeart a ḃeiṫ agat ar . . .

IV.—An ceathramhadh briathar (ba) :—

S.—a,—ceangal coibhneasta, + "a beith . . . an mórsheisear úd."

P.—ceart duit.

A pharsáil :—

Cé,—aidacht ceisteach bhaininnscneach ag gabháil le "gráin" (atá 'na nod 'na dhiaidh), tuiseal ainmneach, uimhir uathaidh. Ní théigheann aon athrú ar a leithéidí (cé, cia, cad, ⁊rl) pé uimhir nó innscne a bheadh i gceist ; ⁊ sa tuiseal ainmneach (P. do "is") a bhíd i gcómhnuidhe.

'cu,—.i. acu, forainm táthfhoclach ó "ag," 3adh p., uimhir iolraidh, ⁊ réamhtagairt aige 'á dhéamamh do'n rogha úd—an ghráin is dóich leat . . . nú (an ghráin . . . úd). An forainm atá ann tá sé mí-riaghlach, mar is é an tuiseal tabhrthach ba chóra beith ann (indiaidh "ag"), ach **an tuiseal áinseadha firinnscneach** atá ann chómh fada is a théigheann fuirm an fhocail. (Gr. 116).

is,—(feic 8 thuas).

mó,—breis-chéim (⁊ sár-chéim) do'n aidiacht "mór," Ní théigheann aon athrú ar bhreis-chéim ná ar shárchéim na haidiachta chum uimhir ⁊ innscne do chur i n-iúl, ⁊ sa tuiseal ainmneach (P. do "is") a bhíd i gcómhnuidhe.

an,—An t-airteagal baininnscneach, uimhir uathaidh, ag gabháil le "gráin." Dá réir sin tá sé scurtha scaoilte annso.

ghráin,—ainmfhocal coitcheann baininnscneach ⁊ é scurtha scaoilte toisc "acu" thuas ; uimhir uathaidh (G. gráine, gránach).

is,—(feic 8 thuas).

dóich,—aidiacht ainmneach, uimhir uathaidh, neodar, P. do'n "is."

leat,—forainm táthfhoclach, dara p., uimhir uathaidh, tuiseal áinseadha ; an brígh toimhdeanta leis.

ba,—an tríṁaḋ p., uiṁir uataiḋ, de ṁoḋ coinġeallaċ "is." An ceangal coiḃneasta (atá 'na nod) is S. dó.

ċeart,—aidiaċt, uiṁir uataiḋ, P. do "ba."

duit,—forainm táṫḟoclaċ ó "do," uiṁir uataiḋ, tuiseal taḃrtaċ, dara pearsa.

a,—.i. do, táṫḟocal go leanann an tuiseal taḃrtaċ é.

ḃeiṫ,—ainm briaṫarḋa do "tá," tuiseal taḃrtaċ indiaiḋ a (= do).

agat,—forainm táṫḟoclaċ ó "ag," dara pearsa, uiṁir uataiḋ; an tuiseal taḃrtaċ ba ċóir a ḃeiṫ ann (feic "acu" tuas). Sé is dóiċiġe gur "umat" (tuis. áinseaḋa) fé ndeár an fuirm.

Níl aon deacraċt ag baint le parsáil na cod' eile. Aċ tabair fé t' aire, a léiġteoir, go cruinn, cad é an dul atá ar an gcainnt na hiomlán :—

Cé (gráin) acu (an ġráin a) is mó, an ġráin is dóiċ leat ba ċeart duit . . . ndealḃas, nú (an ġráin is dóiċ leat ba ċeart duit a ḃeiṫ agat) ar an bpálás . . . úd. ("An ġráin a) is mó" is S. do'n ċéad "is"; cuid d'á P. sin is eaḋ gaċ "gráin" eile 'cu.).

10.

Cé 'cu de'n triúr san is dóiċ leatsa ba ċóṁursa do'n duine sin a seolaḋ i measg na mbiṫeaṁnaċ? (CMD. 318).

A ṁindealú san :—

I.—An "is" tosaiġ (atá 'na nod)—

S.—(an té) is dóiċ leatsa . . . mbiṫeaṁnaċ.—tá "an ceangal coiḃneasta ar dúbailt" annso (Gr. 223, IV) :

an té —(a) is dóiċ leat-sa
—(a) ba ċóṁursa . . .

p.—cia'cu de'n triúr san (tá cóṁaisnéis táṫḟoclaċ (Gr. 170, E) idir "acu" ⁊ "de'n triúr").

II.—An dara "is"—

S.—a (ceangal coiḃneasta).

p.—dóiċ leatsa.

III.—an tríṁaḋ briaṫar (ba)—

S.—a (ceangal coiḃneasta).

p.—cóṁursa do'n duine sin . . . mbiṫeaṁnaċ.

A ṗarsáil:—

cé 'cu,—(Feic 9 ṫuas). Tá "cé" ag gaḃáil le "duine" annso, .i. cé (duine) 'cu—de'n triúr.

de,—Táṫḟocal go leanann an tuiseal taḃrṫaċ é.

'n, .i. an .i. an t-airteagal firinnscneaċ, uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal taḃrṫaċ, ag gaḃáil le "triúr."

triúr,—tuiseal taḃrṫaċ, uiṁir uaṫaiḋ do "triar," G. trír. Aċ is minic a cuirtear "triúr" i n-ionad "triar."

san,—aidiaċt taispeántaċ ag gaḃáil le "triúr."

is,—(Feic 10 ṫuas).

dóiċ,—(Feic 9 ṫuas).

leatsa,—(Feic 9 ṫuas).

ba,—tríṁaḋ pearsa, uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaiṫte moḋ táscaċ de'n ḃriaṫar "is."

cóṁursa,—ainm coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, P. do "ba."

do'n,—(Feic "de'n" ṫuas).

duine,—ainmfocal coitċeann, uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ, 3aḋ p., tuiseal taḃrṫaċ indiaiḋ "do."

sin,—(Feic **san** ṫuas).

a,—ceangal coiḃneasta, uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal áinseaḋa (má's "briaṫar saor" seolaḋ) nó tuiseal ainmneaċ (má's "céasaḋ" scolaḋ).

seolaḋ,—briatar tairmteaċtaċ, tríṁaḋ pearsa, uiṁir uataiḋ, aimsir ċaitte (briatar saor, nó céasaḋ).

i,—tátḟocal go leanann an tuiseal tabrtaċ nó an tuiseal áinseaḋa é.

measg,—ainmḟocal coitċeann, tuiseal áinseaḋa (annso) i nḋiaiḋ "i."

na,—an t-airteagal, tuiseal geineaṁnaċ iolraiḋ inḋiaiḋ measg, ag gabáil le "mbiteaṁnaċ."

mbiteaṁnaċ,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., tuiseal geineaṁnaċ iolraiḋ inḋiaiḋ "measg."

11.

D'ḟágadar fúm-sa a ráḋ cé 'cu ḋíoḃ n-a ngeoḃainn léi.
(Lúc. 4).

A ṗarsáil sin :—

D'ḟágadar,—briatar tairmteaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, aimsir ċaitte, moḋ tásċaċ, faoiḋ gníoṁaċ, do "fágaim."

fúm-sa,—forainm tátḟoclaċ, céad-p., uiṁir uataiḋ, tuiseal tabrtaċ, ó "fé" (fó, fo).

a,—forainm pearsanta, 3aḋ p. uataiḋ, neoḋar, tuiseal geineaṁnaċ fé riaġlú ag "ráḋ"; réaṁtagairt aige 'á ḋéanaṁ do'n ċlásul "cé 'cu ḋíoḃ . . . léi."

ráḋ,—ainm briatarḋa do "ráiḋim" ("deirim" anois), tuiseal áinseaḋa inḋiaiḋ "d'ḟágadar."

(is),—atá 'na noḋ le "cé." P. ḋó.—"cé 'cu ḋíoḃ." S. ḋó.—"(An bean) n-a ngeoḃainn léi."

cé 'cu,—(Feic 9 tuas). Tá "acu" ⁊ "ḋíoḃ" i gcóṁaisnéis tátḟoclaċ le n-a ċéile.

ḋíoḃ,—forainm tátḟoclaċ ó "de," 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, tuiseal tabrtaċ, i gcóṁaisnéis le "acu."

n-a,—ceangal coiḃneasta claon, tuiseal áinseaḋa toisc "léi." (Gr. 126). Réaṁteaċtaiḋe ḋó—"an bean."

ngeoḃainn,—briaṫar neaṁṫairmṫeaċṫaċ (annso), céad p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ coinġeallaċ do "gaḃaim"; urḋuḃaḋ ar g- toisc "n-a."

léi,—forainm ṫáṫfoclaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, baininnscneaċ, tuiseal **áinseaḋa**, ó "le."

12.

Tá 'ḟios agam-sa gur neiṫe náċ féidir is mian leat.
(Lúc. 15).

A ṗarsáil sin :—

Tá,—briaṫar neaṁṫairmṫeaċṫaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ tásċaċ. S. dó.—(a) ḟios gur . . . leat. An p. iomlán.—tá . . . agamsa.

(a),—forainm pearsanta neodair, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal geineaṁnaċ fé riaġlú ag "ḟios." Réaṁtagairt aige 'á déanaṁ do'n ċlásul—"gur neiṫe . . . leat." Ainmfocal iolfoclaċ is eaḋ an clásul san, ⁊ tá sé scurta scaoilte annso.

ḟios,—ainmfocal coitċeann, firinnscneaċ (G. feasa), tuiseal ainmneaċ (S. do "tá"). Ó'n mbriaṫar "feadar" dó.

agamsa,—forainm ṫáṫfoclaċ, céad-p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal taḃrṫaċ, fuirm treise, ó "ag."

gur,—cóṁnasc. An clásul—"gur (b) neiṫe naċ féidir (na neiṫe a) is mian leat" is fíor-ċuspóir do'n focal "ḟios." Níl san "a" aċ cuspóir réaṁtagarṫaċ. Aċ 'na diaiḋ sin tá an clásul scurta scaoilte.

(ab),—fuirm spleaḋaċ do'n ḃriaṫar "is," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ (i bfuirm), aċ uiṁir iolraiḋ (i mbríġ) (Gr. 154, Notes, 1).

S. dó.—(na neiṫe a) is mian leat.

P. dó.—neiṫe naċ féidir.

neiṫe,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ iolraiḋ, P. do "ab."

náċ,—ceangal coiḃneasta diúltaċ, S. do'n "ab" atá 'na nod ann. P. dó.—féidir.

féidir,—aidiaċt neodair. Ní téiġeann díoċlaonaḋ ar aidiaċt sa nua-Ġaeḋilg nuair a ḃíonn sí 'na P.

is,—briaṫar, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ (i ḃfuirm,—feic "ab" ṫuas) S. dó.—an ceangal coiḃneasta "a," atá 'na nod ann. P. dó.—mian leat.

mian,—ainmfocal coitċeann, P. do'n "is." (G. miana, méine. Uiṁir iolraiḋ,—miana, mianta.)

leat,—(feic 9 ṫuas).

13.

Ní féidir liomsa a ṫuisgint cad a ḃeir gur fiú siḃ teampuil a ḃeiṫ ann i nḃur n-onóir, ⁊ é ḃeiṫ dá ṁeas gur fáiḋí siḃ (Lúc. 21).

A ṁindealú san :—

I.—An príoṁ-ḃriaṫar ("is," 'na nod i ḃfoċair "ní.")—

S. dó.—a ṫuisgint—a).—cad a ḃeir . . . n-onóir; ⁊ b).—é ḃeiṫ . . . siḃ.

P. dó.—féidir liomsa.

II.—An dara briaṫar ("is" atá 'na nod i ḃfoċair "cad.")—

S. dó.—(an niḋ) a ḃeir . . . n-onóir.

P. dó.—cad.

III.—An tríṁaḋ briaṫar ("ab" indiaiḋ "gur")—

S. dó.—siḃ.

P. dó.—fiú . . . teampuil . . . onóir.

IV.—An ceaṫraṁaḋ briaṫar ("ab" indiaiḋ "gur")—

S. dó—siḃ (an focal deiriḋ).

P. dó.—fáiḋí.

A ṗarsáil :—

ní,—do-ḃriaṫar diúltaċ.

féidir,—(Feic 12 tuas).

liom-sa,—(Feic "liom" 1 tuas).

a,—forainm pearsanta neodair, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal geineaṁnaċ fé riaġlú ag "tuisgint." Réaṁtagairt aige 'á ḋéanaṁ do'n ċlásul—"cad a ḃeir . . . ," Tá an clásul san, mar sin (ainmfocal iolfoclaċ) scurta scaoilte.

ṫuisgint,—(Feic an focal céadna, 2 tuas).

cad,—forainm ceisteaċ neodair, p. do'n dara "is."

a,—ceangal coiḃneasta, S. do "ḃeir."

ḃeir,—briaṫar tairmteaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir láiṫreaċ, moḋ táscaċ, faoiḋ gníoṁaċ do "ḃeirim" (nó "do ḃeirim").

gur,—cóṁnasc. An clásul—"gur fiú . . . fáiḋí siḃ" is cuspóir do'n ḃriaṫar "ḃeir." (Aċ feic "é" tíos).

(ab),—fuirm spleaḋaċ do "is," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ (i ḃfuirm); 2 p. uiṁir iolraiḋ (i mbríġ.)—Gr. 154, Notes, 1.

fiú,—ainmfocal coitċeann, p. do "ab." (Tuiseal taḃrtaċ dó i "fé mar"). Tá "teampuil . . . n-onóir" scurta scaoilte dá toisc.

siḃ,—forainm pearsanta, dara p., uiṁir iolraiḋ, S. do "aḃ."

teampuil,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, scurta scaoilte indiaiḋ "fiú."

a,—.i. do, táṫfocal go leanann an tuiseal taḃrtaċ é.

ḃeiṫ,—(Feic 9 tuas).

ann,—forainm táṫfoclaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, neodair (annso), tuiseal taḃrtaċ.

in,—táṫfocal, ⁊ an tuiseal taḃrtaċ gá leanṁaint (annso).

ḃur,—forainm pearsanta, 2aḋ p., uiṁir iolraiḋ, tuiseal geineaṁnaċ, fé riaġlú ag " onóir."

(n)-**onóir**,—ainmḟocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, tuiseal tabrtaċ, indiaiḋ " in."

agus,—cóṁnasc ceangail (gur fiú . . . é ḃeit . . .).

é,—forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, firinnscneaċ i ḃfuirm, aċ neodar i mbríġ. Tuiseal áinseaḋa indiaiḋ " ḃeir." (Nó scurta scaoilte,—é ceangailte le " a tuisgint ").

ḃeiṫ,—(feic 9 tuas).

d'á,—an tátḟocal "do"+a, forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, neodar, tuiseal geineaṁnaċ, fé riaġlú ag " meas." Réaṁtagairt aige 'á ḋéanaṁ do'n ċlásul—"gur fáiḋí sib."—Dá réir sin, tá san scurta scaoilte.

ṁeas,—ainm briatarḋa, 3aḋ p., uataiḋ, tuiseal tabrtaċ, indiaiḋ " do."

gur,—(feic "gur" tuas indiaiḋ "ḃeir").

(**ab**),—(feic tuas é).

fáiḋí,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., tuiseal ainmneaċ iolraiḋ, P. do " ab."

siḃ,—(feic tuas é, indiaiḋ " fiú)."

14.

Mise an fear gráḋṁar úd gurḃ' ḟiú ḋá ṫalant a ṗóg.
(Lúc. 23).

A ṁindealú san :—

I.—Cainnt de'n ḟuirm " SP " atá ann :—

S. na cainnte,—mise.

N.B.—dá n-abarṫá " is mise . . . " do ċaiṫfá " mise " ḃeit na praedicatum agat.

P.—an fear gráḋṁar úd . . . póg.

II.—S. do'n dara briatar (ḃ').—a póg.

P.—fiú ḋá talant.

A ṗarsáil :—

mise,—forainm pearsanta, céad ṗ., uiṁir uataiḋ, fuirm treise. 'Sé is S. **na cainnte**, mar is aṁlaiḋ a ḃí an fear ag cainnt air féin, ġá ċur i n-iúl cérḃ é. Aċ ní túisge ċuirfá " is " isteaċ ná ḃeaḋ " mise " na ṗ. do'n dara " is." Sé bríġ na cainnte,—'Sé duine (a is) mise . . . "An duine is mise" is S. do'n ċéad ḃriaṫar, aċ tá "mise" 'na **ṗ** do'n dara "is." Fágann san gur féidir focal a ḃeiṫ mar S. **na cainnte** agat, gan é ḃeiṫ na S. **d'aon ḃriaṫar**.

an,—an t-airteagal, tuiseal ainmneaċ uataiḋ firinnscneaċ, ag gabáil le " fear."

ḟear,—ainmfocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, P. do'n ċéad " is." Feic **mise** tuas.

gráḋṁar,—aidiaċt ag gabáil le " fear."

úd,—aidiaċt taispeántaċ ag gabáil le " fear."

n-ar,—ceangal coiḃneasta claon, tuiseal geineaṁnaċ (toisc " **a** ṗóg ") uataiḋ firinnscneaċ. Ní téiġeann aṫarrú ar an gceangal coiḃneasta ċum uiṁir ná innscne do ċur i n-iúl. An bríġ a ṁúineann conus a ḃíonn an scéal.

b'(**ba**),—an "copula," 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, aimsir ċaitte, moḋ táscaċ.

ṗiú,—(Feic 13 tuas).

ḋá,—aidiaċt uiṁreaċ, scurta scaoilte indiaiḋ " fiú " ; ag gabáil le " talant."

ṫalant,—ainmfocal coitċeann, firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir déideaċ, scurta scaoilte indiaiḋ " fiú."

a,—forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, firinnscneaċ, tuiseal geineaṁnaċ fé riaġlú ag "póg." An bríġ sealbaċ leis.

ṗóg,—ainmfocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, tuiseal ainmneaċ.

15.

Ḃí an ḃeirt ⁊ nár ċuma leo cé ba ṁó ḋéanfaḋ de ṗlámás ar an ḃfear eile (Lúc. 27).

A ṁindealú san :—

I.—Indiaiḋ "⁊" ní mór so ċur isteaċ—"ḃíodar ċóṁ sásta san leis an margaḋ." (Gr. 271).

II.—Ba ('na nod le "nár").

S. dó :—cé ba ṁó . . . eile.

P. dó :—cuma leo.

III.—Is ('na nod le "cé")—

S. dó :—an té (a) ba ṁó . . . eile.—Tá an "Ceangal Coiḃneasta ar Dúbailt" annso (Gr. 223, IV.) :—

an té { (a) ba ṁó
(a) ḋéanfaḋ . . . eile.

P. dó :—cé.

IV.— Ba :—S. dó :—a (ceangal coiḃneasta). P.—ṁó.

A ṗarsáil :—

ḃí,—briaṫar neaṁ-ṫairmteaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaitte, moḋ táscaċ. (Gr. 271).

an,—Airteagal, tuiseal ainmneaċ uaṫaiḋ baininnscneaċ ag gaḃáil le "beirt."

ḃeirt,—ainmfocal uiṁreaċ (Gr. 100) baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal ainmneaċ, S. do "ḃí."

agus (⁊),—cóṁnasc, ag ceangal "ḃí an ḃeirt" le "ḃíodar . . . nár ċuma leo . . . eile."

nár,—cóṁnasc diúltaċ cóiṁleanaṁna, ag ceangal "ba ċuma . . . eile" le ("ḃíodar ċóṁ sásta san leis an margaḋ"). A sástaċt súd leis an margaḋ fé ndeár a ḃfonn ċum an plámáis a ḋéanaṁ ar a ċéile.

(ba),—"copula" 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaiṫte, moḋ táscaċ.

ċuma,—aidiaċt neodair (annso), 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal ainmneaċ, p. do "ba." Ní mar a ċéile an "cuma" so ⁊ "cuma" .i. dealḃ, sliġe, ⁊rl. Ní deintear é ċoindealġaḋ.

leo,—forainm táṫfoclaċ ó "le," 3aḋ p. uiṁir iolraiḋ, tuiseal **áinseaḋa** (Gr. 116).

cé,—forainm ceisteaċ firinnscneaċ (annso), tuiseal ainmneaċ (p. do'n ċopula ('na nod) mar is gnáṫ).

ba,—(Feic (ba) ṫuas).

ṁó,—breis-ċéim nó sár-ċéim do'n aidiaċt "mór." p. do "ba."

(a),—ceangal coiḃneasta, S. do "ḋéanfaḋ."

ḋéanfaḋ,—briaṫar tairmteaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ coinġeallaċ, faoiḋ ġníoṁaċ.

de,—táṫfocal go leanann an tuiseal taḃrtaċ é. An bríġ roinnteaċ atá leis annso.

ṗlámás,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal taḃrtaċ indiaiḋ "de."

ar,—táṫfocal go leanann an t. taḃrtaċ nó an t. áinseaḋa é.

an,—airteagal firinnscneaċ, uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal áinseaḋa (b'féidir) indiaiḋ "ar."

ḃfear,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. áinseaḋa (?).

eile,—aidiaċt éigcinnte ag gabáil le fear. Ní téiġeann coindealġaḋ air.

16.

'San ór a ḃí a ndúil go léir (Lúc. 28).

A ṁindealú san :—

"Cainnt ċasta orċraċ" atá ann. (Gr. 263). Ionann é ⁊ "Is é an t-ór an rud 'n-a raiḃ a ndúil go léir."

S. do'n "is."—an rud 'n-a raiḃ a ndúil go léir.
P. dó.—an t-ór. Is ionann "é" ⁊ "p." beag.—
Fuirm a haon de ċainnt an P. ċinnte (Gr. 245) atá annso—VpPS.

A ṗarsáil :—

'San,— = Ins an ; ins = táṫḟocal, ⁊ "s" tosaiġ an airteagail 'na ṫeannta ; an,—airteagal, firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, tuiseal taḃrtaċ indiaiḋ "in."

ór,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. taḃrtaċ indiaiḋ "in."

a,—ceangal coiḃneasta, díreaċ i n-ionad an ċlaoin, i gcainnt ċasta orċraċ. (Gr. 223, C.).

ḃí,—(Feic 15 ṫuas). "a ndúil go léir" is S. dó annso.

a,—forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, tuiseal geineaṁnaċ, fé riaġlú ag "dúil."

ndúil,—ainmḟocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, tuiseal ainmneaċ, S. do "ḃí."

go,—táṫḟocal go leanann an tuiseal taḃrtaċ é. Cf. go leor. (Gr. 159, 1).

léir,—aidiaċt neodair, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. taḃrtaċ. Is ionann "go léir" i dteannta ċéile ⁊ do-ḃriaṫar. Aċ is mó de ḃríġ na haidiaċta atá leis annso ná bríġ an do-ḃriaṫair. Ag gaḃáil le "a" ṫuas atá sé.

17.

Ní mar a measpí í ḟaġáil ó líbuaċ (Lúc. 32).

A ṁindealú san :—

I.—Ní mór "atá an ċainnt déanta aige" do ċur leis, i dtreo go ḃfuil dá "ṁoḋ" á gcur i gcomparáid le ċéile annso. Agus "cainnt ċasta orċraċ" atá ann, leis. Ionann é ⁊ so :—Ní hé

an ċuma 'n-a measfí. . . . Líbuaċ an ċuma 'n-a ḃfuil an ċainnt déanta aige.

II.—S. do'n "is":—an ċuma 'n-a ḃfuil an ċainnt déanta aige.

P. dó:—an ċuma 'n-a measfí. . . . Líbuaċ.

A ṗarsáil :—

ní,—do-ḃriaṫar diúltaċ, ⁊ an "copula" 'na nod 'na ḋiaiḋ.

mar,—do-ḃriaṫar = ar an gcuma 'n-a . . .

a,—ceangal coiḃneasta, díreaċ i n-ionad an ċlaoin, i gcainnt atá ag baint le "moḋ" (Gr. 223, B).

measfí,—briaṫar tairmṫeaċtaċ, ⁊ é 'na ċéasaḋ nó 'na ḃriaṫar saor; moḋ coinġeallaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ.

í,—forainm pearsanta, baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, ag tagairt do "cainnt"; t. ainmneaċ má's "céasaḋ" measfí, t. áinseaḋa, má's briaṫar saor é.

ḟaġáil,—ainm briaṫarḋa do "do ġeiḃim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, baininnscneaċ, tuiseal taḃrṫaċ inḋiaiḋ "a" (do) atá 'na nod.

ó,—táṫfocal go leanann an t. taḃrṫaċ é.

Líbuaċ,—ainm díleas firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal taḃrṫaċ inḋiaiḋ "ó."

18.

Cérḃ' iad na fir gur ḃuaḋais-se orṫa, ⁊ gurḃ' ḟiú iad cóṁrac leo? (Lúc 37).

A ṁindealú san :—

I.—An ċéad ḃriaṫar ("is" atá 'na nod le "cé"):

S. dó:—(na daoine a) b' iad na fir . . . cóṁrac leo.

P. dó:—Cé.

II.—An dara briaṫar (b', ba) :—

S. dó :—a (ceangal coibneasta, atá 'na nod).

P. dó :—na fir . . . leo. Ionann an céad "iad" ⁊ "p" beag.

II.—An 3aḋ briaṫar (b' roim "fiú") :—

S. dó :—iad.

P. dó :—fiú cóṁrac leo.

N.B.—**cérḃ'**.—An "ro" atá annso, tá sé mí-riaġlaċ. Analaċ fé ndeár é. (Gr. 219, a).

A ṗarsáil :—

Cé,—forainm ceisteaċ, tuiseal ainmneaċ, uiṁir iolraiḋ (i mbríġ).

rḃ',—.i. ro ba.—Analaċ fé ndeár "ro" mar aduḃraḋ ṫuas. Ba,—an "copula" (nasc), 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ (i ḃfuirm. Gr. 154, Notes, 1). Maidir leis an mbríġ, is í an uiṁir iolraiḋ atá ann. Aimsir ċaiṫte, moḋ táscaċ.

iad,—forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. ainmneaċ, p. réaṁṫagarṫaċ do "ba."

na,—airteagal, iolraiḋ, t. ainmneaċ, ag gaḃáil le "fir."

fir,—ainmfocal firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. ainmneaċ, P. do "ba."

gur,—ceangal coibneasta claon, t. áinseaḋa, toisc "orṫa." (Gr. 126).

ḃuaḋais-se,—briaṫar, dara p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaiṫte, moḋ táscaċ, faoiḋ ġníoṁaċ. Fuirm treise. (Is tairmṫeaċtac dó uaireanta, c.i. gc.—do ḃuaḋais an duais).

orṫa,—forainm tátfoclaċ ó "ar," 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, tuiseal **áinseaḋa**.

agus,—cóṁnasc, ag ceangal "na fir . . . orta" ⁊ "(na fir) gurḃ fiú iad cóṁrac leo."

gur,—(a).—cómnasc cómleanaṁna. Má's eaḋ, ní mór "a ḃí cóṁ mór san" a ċur isteaċ ináiaiḋ "agus." Nó—(b) ceangal coibneasta claon, toisc "leo."

ḃ,—an "copula" (nasc), 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, i bfuirm (Gr. 154, Notes, 1), Uiṁir iolraiḋ i mbríġ, aimsir ċaitte, moḋ táscaċ.

ḟiú,—(féic 13 tuas).

iad,—(féic tuas é). S. do "ba" annso.

cóṁrac,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, scurta scaoilte, toisc "fiú" (Gr. 195, c).

leo,—(féic an focal céadna, 15 tuas).

19.

Cad ċuige ḋuit ḃeiṫ ag cionntú an ġráḋa at' inead féin? (Lúc. 45).

Ionann san ⁊ "cad é an rud gurb ċuige ḃeiṫ ag cionntú an ġráḋa ḋuit . . . ?"

A ṁíniuġaḋ san :—

I.—An ċéad ḃriaṫar ("is" atá 'na nod le "cad"):

S. dó :—an rud . . . ḋuit . . . féin.

P. dó :—cad.—Ionann "é" ⁊ "s" beag, .i. S. réaṁ-ṫagarṫaċ.

II.—An dara briaṫar (-b, ináiaiḋ "gur") :

S. dó :—ḃeiṫ . . . ḋuit.

P. dó :—ċuige (⁊ an ceangal coibneasta "gur" 'na teannta).

A ṗarsáil :—

Cad,—forainm ceisteaċ neodair, t. ainmneaċ, P. do'n ċéad "is."

ċuige,—forainm táṫfoclaċ do "go" (O.I. co) go leanann an t. áinseaḋa é (tá sé ar dúbailt annso), 3aḋ p., uiṁir uataiḋ neodair.

duit,—forainm táthfoclach, dara p., uimhir uatha, tuiseal tabhartha, ó "do."

beith,—(Féach an focal céanna, 9 thuas). S. do "ab" anso.

ag,—táthfocal go leanann an t. tabhartha é.

cionntú,—ainm briathardha do "cionntuighim," 3adh p., uimhir uatha, tuiseal tabhartha indiaidh "ag."

an,—airteagal, 3adh p., uimhir uatha, firinnscneach, ag gabháil le "gráda," t. geineamhnach.

gráda,—ainmfhocal coitcheann firinnscneach, 3adh p., uimhir uatha, t. geineamhnach, indiaidh "cionntú."

at',—.i. in, táthfocal, ⁊ "do,"—forainm pearsanta, dara pearsa, uimhir uatha, t. geineamhnach, fé riaghlú ag "inead."

inead,—ainmfhocal coitcheann firinnscneach, 3adh p., uimhir uatha, t. tabhartha indiaidh "in."

féin,—mír treise (Gr. 115).

20.

An amhlaidh a bhís ana-shaidhbhir ⁊ go bhfuil buairt ort toisc tu fhagháil báis, ⁊ scaramhaint leis an sógh go léir? (Lúc. 46).

A mhínieatú san :—

Ní mór dúinn rud éigin do chur isteach indiaidh an chéad "agus." Cuir i gcás—"chomh sásta san leis an saidhbhreas."

S. do'n bhriathar atá 'na nod indiaidh "an."—"Mar atá an sgéal agat."

P. amhlaidh (réamh-tagartach). Fíor-P.—Bhís ana-shaidhbhir ⁊ chomh sásta san . . . go bhfuil buairt ort . . . go léir.

A pharsáil :—

An,—mír cheisteach, ⁊ an "copula" 'na nod 'na dhiaidh.

aṁlaiḋ,—forainm táṫḟoclaċ ó " aṁal " (aṁail, saṁail), 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, neoḋar, t. áinseaḋa. Níl againn sa nua-Ġaeḋilg aċ an 3aḋ p. so.

a,—ceangal coiḃneasta díreaċ a cuirtear isteaċ de ġnáṫ, nuair a ḃíonn S. do'n ċopula 'na nod indiaiḋ " aṁlaiḋ " ⁊ é réaṁṫagarṫaċ. Aċ ḃíoḋ ná fuil aon ḃlúire dá luiġead de **ḃríġ** an ċeangail ċoiḃneasta laistiar de, tá **cúis** le n-a ċur isteaċ. (Gr. 214, IV).

ḃís,—an dara p. uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaiṫte, moḋ táscaċ do'n ḃriaṫar " tá " :

ana-,—mír treise, atá 'na ḋo-ḃriaṫar.

ṡaiḃḃir,—aiḋiaċt, 'na ṗ. do " ḃís " (ṗ. iseaḋ " ḃís " féin, ⁊ siḋé a " cóṁlíonaḋ " annso).

agus,—cóṁnasc, atá 'na ċeangal idir " ḃís ana-ṡaiḃḃir " ⁊ (" cóṁ sásta leis an saiḃḃreas ").

go,—cóṁnasc cóṁleanaṁna. An saiḃḃreas a ḃí aige fé ndeár an ḃuairt nuair ċaill sé é.

ḃfuil,—fuirm spleaḋaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir láiṫreaċ, moḋ táscaċ do'n ḃriaṫar " tá."

buairt,—ainmfocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, baininnscneaċ, S. do " ḃfuil."

ort,—forainm táṫḟoclaċ ó " ar," dara p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal **áinseaḋa** ; cóṁlíonaḋ aisnéise do'n ḃriaṫar " ḃfuil."

toisc,— = de ṫoisc ; ainmfocal coitċeann, gurb ionann anois é ⁊ táṫfocal. An tuiseal geineaṁnaċ 'na ḋiaiḋ—"tu faġáil ḃáis" (ainmfocal iolfoclaċ : " an dul eadar-lúbaċ " ar an gcainnt. Gr. 171, 179).

tu,—forainm pearsanta, dara p., uiṁir uaṫaiḋ, scurta scaoilte (Gr. 195).

(**a**),—táṫfocal (= do), go leanann an t. taḃrtaċ é.

ḟaġáil,—(féic an focal **céadna** 17 ṫuas).

báis,—ainmfocal coitcheann, 3adh p., uimhir uathaidh, firinnscneach (seana-neodar), t. geineamhnach indiaidh "fagháil."

agus,—cómhnasc, 'na cheangal idir "tu . . . báis" ⁊ "scaramhaint . . . léir."

scaramhaint,—ainm briathardha do "scaraim," 3adh p., uimhir uathaidh, baininnscneach; scurtha scaoilte ar nós "tu" de bhárr "toisc." (Nó t. tabhrthach, má tuigtear mar seo é :—(toisc) (tu do scaramhaint . . . go léir).

leis,—táthfocal, ⁊ "s" tosaigh an airteagail 'na theannta.

an,—(feic *passim* é). t. **áinseadha** annso.

saoghal,—ainmfocal coitcheann, 3adh p., uimhir uathaidh, firinnscneach, t. áinseadha indiaidh "leis."

go léir,—(feic an focal céadna, 16 thuas).

21.

Gur chóir gur ag rith chun an bháis a bheidís, chun na n-olc san an aois do leigheas! (Lúc. 46).

A mhindealú san :—

I.—Tá easnamh ann roim "gur" :—iad chómh haosta san. . . .

II.—An chéad bhriathar ("ba," 'na nod, indiaidh gur) :—

S. dó :—gur ag rith chun an báis a beidís (ainmfocal iolfoclach). P.—cóir.

III.—An dara briathar ("ab" indiaidh an dara "gur") :—

S. dó :—a beidís = an chuma 'n-a mbeidís (modh).
P. dó :—ag rith chun an báis (modh eile) (Gr. 270, a 2).

A ṗarsáil :—

gur,—cóṁnasc cóṁleanaṁna.

ċóir,—aidiaċt, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ neodair, p. do "ba" atá 'na nod indiaiḋ "gur."

gur,—cóṁnasc (Gr. 161, 10).

ag,—táṫfocal go leanann an t. tabṙtaċ é.

riṫ,—ainm briaṫarḋa do "riṫim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, baininnscneaċ, t. tabṙtaċ indiaiḋ "ag."

ċun,—(feic an focal céadna, 5 ṫuas).

an,—(feic *passim* é).

ḃáis,—(feic 20 ṫuas é). Fé riaġlú ag "ċun" annso.

a,—Ceangal coibneasta, díreaċ i n-ionad an ċlaoin, i n-abairt atá ag baint le moḋ (Gr. 223, B.).

ḃeidís,—an 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, moḋ coinġeallaċ, do'n ḃriaṫar "tá."

ċun.—(feic an focal céadna, 5 ṫuas).

na-n,—airteagal neodair, t. geineaṁnaċ iolraiḋ, fé riaġlú ag "ċun."

olc,—aidiaċt neodair,—gurb ionann ⁊ ainmfocal é, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. geineaṁnaċ, fé riaġlú ag "ċun."

san,—aidiaċt taispeántaċ, 3aḋ p., ag gaḃáil le "olc."

an,—(feic *passim* é). T. geineaṁnaċ uaṫaiḋ firinnscneaċ annso, ag gaḃáil le "aois."

aois,—ainmfocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ, t. geineaṁnaċ indiaiḋ "olc." ('Sé is gnáṫ — aois, G. aoise).

do,—táṫfocal gurbé an t. tabṙtaċ a leanann é.

leiġeas,—ainm briaṫarḋa do "leiġsim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. tabṙtaċ indiaiḋ "do."

22.

An níḋ atá ar eolas acu ċeana ní gáḋ ḃeiṫ ġá innsint dóiḃ. (Lúc. 64).

A ṁindealú san :—

S. do'n is :—ḃeiṫ ġá innsint dóiḃ.
P. dó :—gáḋ.

A ṗarsáil :—

An,—airteagal, scurṫa scaoilṫe, ag gaḃáil le "níḋ" (Gr. 168).

níḋ,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, scurṫa scaoilte (Gr. 168).

a,—ceangal coiḃneasta, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, S. do "tá."

tá,—3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ do "táim," moḋ táscaċ, aimsir láiṫreaċ.

ar,—táṫḟocal go leanann an t. taḃrṫaċ nó an t. áinseaḋa é.

eolas,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal taḃrṫaċ, indiaiḋ "ar."

acu,—forainm táṫḟoclaċ, ó "ag," 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. taḃrtaċ i mbríġ (t. áinseaḋa, i bfuirm). Gr. 116.

ċeana,—forainm táṫḟoclaċ ó "cen" (O.I. cene), 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ neodair, t. **áinseaḋa**.

ní,—do-ḃriaṫar diúltaċ, ⁊ an "copula" 'na nod 'na ṫeannta

gáḋ,—ainmḟocal coitċeann firiunscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, P. do'n "ċopula."

ḃeiṫ,—ainm ḃriaṫarḋa do "táim," bainninnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal ainmneaċ (S. do'n ċopula).

ġá,—ag, táṫḟocal, + a, forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. geineaṁnaċ fé riaġlú ag "innsint." Tagairt aige 'á ḋéanaṁ do "níḋ."

innsint,—ainm briatarḋa do "innis," baininnscneaċ 3aḋ p., uimir uataiḋ, t. tabrtaċ indiaiḋ "ag."
dóiḃ,—forainm táṫfoclaċ ó "do," 3aḋ p., uimir iolraiḋ t. tabrtaċ.

23.

Cad é sin dómsa cad é an cor a ṫabrfaiḋ siḃ dá ċéile? (TBC. 180).

A ṁindealú san :—

I.—An ċéad ḃriatar,—"is" atá 'na nod le "cad":
S. dó :—é sin (réaṁ-ṫagartaċ). Fíor-S—cad é an cor . . . ċéile.
P. dó :—cad . . . dóṁ-sa.

II.—An dara briatar,—"is" atá 'na nod leis an dara "cad":—
S. dó :—é (réaṁ-ṫagartaċ). Fíor-S.—an cor . . . d'á ċéile.
P. dó :—cad.

A ṗarsáil :—

Cad,—forainm ceisteaċ neodair. P. do'n "is" atá 'na nod.
é sin,—forainm pearsanta, iar n-a treisiú le "sin" taispeántaċ, 3aḋ p., uimir uataiḋ, neodar (i mbríġ), firinnscneaċ (i ḃfuirm) S. réaṁṫagartaċ do'n ċéad "is."
dóṁsa,—forainm táṫfoclaċ ó "to," céad p., uimir uataiḋ, t. tabrtaċ, fuirm treise.
cad,—(feic an focal céadna tuas).
é,—forainm. (feic "é sin" tuas).
an,—airteagal uataiḋ firinnscneaċ, ag gabáil le "cor."
cor,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uimir uataiḋ, t. ainmneaċ (S. don dara "is").

a,—ceangal coiḃneasta díreaċ, t. áinseaḋa fé riaġlú ag "taḃrfaiḋ."

ṫaḃrfaiḋ,—briatar tairmṫeaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, aimsir fáistineaċ, faoiḋ gníoṁaċ, do "do ḃeirim."

siḃ,—(Feic tuas é, 13). S. do "taḃrfaiḋ" annso.

d'á,—tátfocal "do," + a, — forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. geineaṁnaċ fé riaġlú ag "céile."

ċéile,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. taḃrtaċ, fé riaġlú ag "do." (Gr. 125).

24.

Nó fear gur ċuma leis cé 'cu b'é a ḃuac é nó nárḃ' é.
(TBC. 189).

A ṁindealú san :—

I.—An ċéad ḃriatar,—"ba" atá 'na nod indiaiḋ "gur" :—

S. dó :—cé 'cu . . . nárḃ' é (ainmfocal iolfoclaċ).

P. dó :—cuma leis (i dteannta an ċeangail ċoiḃneasta "gur").

II.—An dara briatar,—"is" atá 'na nod le "cé":

S. dó :—é innsint. (Ní mór an méid a táinig roimis seo sa leaḃar, ní mór é léiġeaḋ, ċum é sin a ṫuisgint).

P. dó :—cé 'cu . . . nárḃ' é.

III.—An tríṁaḋ briatar,—an céad "ba" (b') :—

S. dó :—an dara "é."

P. dó :—an céad "é" (réaṁ-tagartaċ). Fíor-P.—a ḃuac.

IV.—An ceatraṁaḋ briatar,—an dara "ba" :—

S. dó :—é (**atá 'na nod**).

p. dó :—é (an focal deiriḋ tuas). Aċ p. réaṁṫagarṫaċ amáin is eaḋ é. Tá an fíor-ṗ. 'na nod, .i. a ḃuac. .i. narḃ é (a ḃuac é).

A ṗarsáil :—

nó,—cóṁnasc deiġlteaċ.

fear,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, ⁊ é i gcóṁaisnéis le "Duḃṫaċ Daol Ulaḋ." (Feic an leaḃar).

gur,—(a)—ceangal coiḃneasta claon, t. áinseaḋa (toisc "leis." Gr. 126). Nó—(b)—cóṁnasc cóṁleanaṁna, .i. fear (ċóṁ dána san) gur . . .

ċuma,—(Feic tuas é, 15).

leis,—forainm táṫfoclaċ ó "le," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal **áinseaḋa**, firinnscneaċ, ⁊ an bríġ toiṁdeanta leis.

cé,—forainm ceisteaċ, p., mar is gnáṫ, do'n "copula."

'cu,—.i. acu,—forainm táṫfoclaċ ó "ag," 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. taḃrṫaċ (i mbríġ), t. áinseaḋa firinnscneaċ (i bfuirm). Gr. 116. Réaṁ-tagairt aige á ḋéanaṁ do'n **roġa** atá 'na ḋiaiḋ.

b',—.i. ba,—an "copula," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ (Gr. 154, Notes, 1)., aimsir ċaitte, moḋ táscaċ. Tá ceangal coiḃneasta ("a") 'na nod roimis. (Gr. 214, II).

é,—forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ (i bfuirm), p. (réaṁṫagarṫaċ) do'n "ba" tuas.

a,—forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. geineaṁnaċ fé riaġlú ag "buac."

ḃuac,—(*al.* **buaic**,—baininnscneaċ),—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ, p. do "ba" (b') tuas.

é,—(Feic tuas é). S. do "ba" é.

nó,—cóṁnasc deiġilteaċ.

nár,—ceangal coibneasta diúltaċ, indiaiḋ "acu" ⁊ é réaṁtagartaċ (Gr. 214, II).

ḃ',—.i. ba (feic an focal céadna tuas).

é,—(feic an focal céadna tuas).

25.

Is dóṁsa a geallaḋ í, ⁊ is ormsa atá an feall déanta (TBC. 196).

A ṁindealú san :—

I.—"Cainnt ċasta orċraċ" atá annso (Gr. 263)—"Cóṁgar" do gabaḋ sa ċainnt, ⁊ ní féidir é ṁindealú 'na ċeart gan an "timċeall" do ġabáil. Sid é an "timċeall" :—"Is mise an té gur geallaḋ dó í, ⁊ is mise an té go bḟuil an feall déanta air."

II.—An ċéad ḃriaṫar "is" :—

S. dó :—an té gur geallaḋ dó í.

P. dó :—mise.

III.—An dara briaṫar "is" :—

S. dó :—an té go bḟuil an feall déanta air.

P. dó :—mise.

A ṗarsáil :—

is,—(feic *passim* é).

dóṁsa,—forainm táṫfoclaċ firinnscneaċ, céad p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal taḃrtaċ, fuirm treise.

a,—ceangal coibneasta díreaċ, i n-ionad an ċlaoin, i gcainnt ċasta orċraċ (Gr. 223, C.).

geallaḋ,—briaṫar tairmteaċtaċ do "geallaim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, céasaḋ nó briaṫar saor.

í,—forainm pearsanta baininnscneaċ, 3áḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. áinseaḋa (má's briaṫar saor "geallaḋ"), t. ainmneaċ (má's céasaḋ "geallaḋ").

agus,—cóṁnasc ceangail.
is,—(Feic tuas é).
orm-sa,—forainm tátḟoclaċ firinnscneaċ ó "ar," céad p., fuirm treise, uiṁir uataiḋ, t. **áinseaḋa**.
a,—(Feic an focal céadna tuas).
tá,—3aḋ p., uiṁir uataiḋ, aimsir láiṫreaċ, moḋ táscaċ. S.—an feall. Cóṁlíonaḋ aisnéise ḋó :—"déanta."
an,—(Feic *passim* é).
feall,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ (baininnscneaċ uaireannta), 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, S. do "tá."
déanta,—aidiaċt ḃriaṫarḋa (rannġaḃáil) do "deinim" (déanaim, do ġním), 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. ainmneaċ.

26.

Cad é sin duit-se cia 'cu ḃead-sa beo tréis mo ċinn a ḃaint díom nó ná bead? (G.).

A ṁindealú san :—

I.—An ċéad ḃriaṫar,—"is" atá 'na nod le "cad" :
S. dó :—é sin (S. réaṁtagartaċ). Fíor-S.—cia 'cu . . . ná bead.
P. dó :—Cad . . . duitse.

II.—An dara briaṫar, "is" ('na nod le "cia") :—
S. dó:—é ('na nod, i nDeire na habairte,—⁊ is é bríġ atá leis, "fírinne ar sgéil.")
P. dó :—cia'cu ḃead-sa . . . nó ná bead.

A ṗarsáil :—

Cad,—forainm ceisteaċ neodair, P. do'n ċéad "is" (le "duitse").
é sin,—(Feic tuas, 23).
duit-se,—(Feic "duit" tuas 9) fuirm treise annso.
cia,—forainm ceisteaċ, P. do'n "is" atá 'na nod.
'cu,—.i. acu (Feic 24 tuas).

(a),—ceangal coibneasta díreach (Gr. 214, II).

bead-sa,—céad p., uimhir uathaidh, aimsir fháistineach modh táscach do "táim." An ceangal coibneasta fé ndeár an "b."

beo,—aidiacht, comhlíonadh aisnéise do "bead-sa."

tréis,—.i. tar, táthfhocal, ⁊ éis,—ainmfhocal, 3adh p., uimhir uathaidh, baininnscneach, t. áinseadha, indiaidh "tar."

mo,—forainm pearsanta, céad p., uimhir uathaidh, t. geineamhnach fé riaghlú ag "cinn." An bríg sealbhach leis.

chínn,—ainmfhocal coitcheann firinnscneach (seana-neodar), 3adh p., uimhir uathaidh, t. geineamhnach, fé riaghlú ag "éis."

a,—.i. "do,"—táthfhocal, go leanann an t. tabhrthach é.

bhaint,—ainm briathardha do "bainim," 3adh p., uimhir uathaidh, baininnscneach, t. tabhrthach indiaidh "a."

díom,—forainm táthfhoclach do "de,"—céad p., uimhir uathaidh, t. tabhrthach.

nó,—comhnasc deighilteach.

ná,—ceangal coibneasta diúltach (Gr. 214, II).

bead,—(feic "bead-sa" thuas).

27.

Cad é sin dúinn-ne cia 'cu 'tátar socair air nú ná fuiltear? (N. 315).

A mhindealú san :—

I.—An chéad bhriathar,—"is" atá 'na nodh le "cad" :

S. dó :—é sin (réamhtagarthach). Fíor-S.—cia'cu . . . failtear.

P. dó :—cad dúinn-ne.

II.—An dara briathar,—"is" atá 'na nod le "cia":

S. dó:—é (atá 'na nod indeire na habairte, 7 gurb é is bríġ dó "fírinne an scéil."). (Cf. 26, II).

P. dó:—cia 'cu 'tátar socair air nú ná fuiltear.

A ṗarsáil:—

Cad,—(Feic an focal céadna tuas, 26).
é sin,—(Feic an focal céadna tuas, 23).
dúinn-ne,—forainm táthfoclach, céad p., uimhir iolraidh, tuiseal tabhartach, fuirm treise.
cia,—forainm ceisteach, P. do'n "is" atá 'na nod.
'cu,—.i. acu (Feic 24 tuas).
'tátar,—.i. atátar,—a, ceangal coibhneasta nach fuláir a bheith ann i n-a leithéid d'abairt (Gr. 214, II). tátar,—3adh p. uimhir uathaidh, aimsir láithreach, briathar saor, do "tá."
socair,—aidiacht, 3adh p., uimhir uathaidh, comhlíonadh aisnéise do "tátar" (7 "air" na teannta).
air,—forainm táthfoclach, 3adh p., uimhir uathaidh neodair, tuiseal **áinseadha.**
nú,—comhnasc deighilteach.
ná,—ceangal coibhneasta diúltach. (Gr. 214, II).
fuiltear,—3adh p., uimhir uathaidh, modh táscach, aimsir láithreach, fuirm spleadhach, briathar saor, do "tá."
(é)—S. do'n dara briathar "is" atá 'na nod le "cia."

28.

An té leis gur cumhang fágadh. (Seanfocal).

A ṁindealú san:—

I.—Ionann é 7 "an té gur cumang leis (an áit) fágadh (sé é)."

II.—An briatar "ab" atá 'na nod indiaidh "gur":

S. dó :—(an áit).

P. dó :—cumang leis (⁊ "gur" 'na teannta).

A pharsáil :—

An,—airteagal, 3adh p., uimhir uatha, firinnscneach, t. ainmneach ag gabháil le "té."

té,—ionann ⁊ ainmfhocal anois, (Gr. 7, a.), 3adh p., uimhir uatha firinnscneach, t. ainmneach i gcómhaisnéis le "sé" atá 'na S. do "fágadh." (Gr. 168).

leis,—forainm táthfhoclach ó "le," 3adh p., uimhir uatha, firinnscneach, t. **áinseadha**, ⁊ an bríg toimhdeanta leis.

gur,—ceangal coibhneasta claon (toisc "leis."—Gr. 126). Cuid de P. an "ab."

(ab),—an "copula" 3adh p., uimhir uatha (Gr. 154, Notes, 1), fuirm spleadhach (Gr. 135).

cumhang,—aidiacht, 3adh p., uimhir uatha ag gabháil (mar P) le "áit."

fágadh,—briatar tairmtheachtach, 3adh p., uimhir uatha, modh órduighteach, faoidh ghníomhach. ("Sé" is S. dó, ⁊ "an áit" (é) is cuspóir dó).

29.

Rud gan leigheas foidhne is fearr air. (Seanfhocal).

A mhindealú san :—

I.—Ionann é ⁊ "(Is) foidhne (an) rud is fearr ar rud gan leigheas."

II.—An chéad bhriatar—(Is) :—

S. dó :—an rud is fearr ar rud gan leigheas.

P. dó :—foidhne (P. éigcinnte. Gr. 225).

III.—An dara briaṫar,—" is " roim " fearr " :—

S. dó :—an ceangal coiḃneasta " a," atá 'na nod roimis.

P. dó :—fearr ar rud gan leiġeas.

A ṗarsáil :—

Rud,—ainmḟocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ, scurta scaoilte (toisc " air." Gr. 168 ⁊ 171, 5).

gan,—táṫḟocal go leanann an t. áinseaḋa é.

leiġeas,—ainmḟocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ, t. áinseaḋa indiaiḋ " gan."

foiḋne,—ainmḟocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ ainmneaċ, P. do'n príoṁ-ḃriaṫar "is."

(a),—ceangal coiḃneasta díreaċ (Gr. 126), S. do'n dara " is."

is,—(feic *passim* é).

fearr,—aidiaċt, sár-ċéim do " maiṫ," P. do " is."

air,—forainm táṫḟoclaċ ó " ar," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ firinnscneaċ (ag tagairt do " rud "), t. **áinseaḋa**.

30.

ní mar ġeall ar ḟoclaiḃ cainnte do molfar ṫu.

(Lúc. 4).

A ṁíndealú san :—

I.—Cainnt ċasta orċraċ atá annso. (Gr. 263). " ní focail cainnte an niḋ go molfar tu mar ġeall air."

II.—An briaṫar " is " atá 'na nod indiaiḋ " ní " :

S. dó :—an niḋ go molfar tu mar ġeall air.

P. dó :—focail cainnte. (P. éiġcinnte. Gr. 225).

A ṗarsáil :—

ní,—do-ḃriaṫar diúltaċ.

mar,—táṫḟocal go leanann an t. áinseaḋa é.

ġeall,—ainmḟocal coitċeann firinnsceneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. áinseaḋa indiaiḋ "mar."

ar,—táṫḟocal go leanann an t. taḃrṫaċ annso é.

ḟoclaiḃ,—ainmḟocal coitċeann firinnsceneaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. taḃrṫaċ indiaiḋ "ar."

cainnte,—ainmḟocal coitċeann baininnsceneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. geineaṁnaċ indiaiḋ "ḟoclaiḃ."

do,—ceangal coiḃneasta díreaċ, in-ionad an ċlaoin, i gcainnt ċasta orċraċ (Gr. 263).

molfar,—briaṫar tairmteaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ moḋ táscaċ, aimsir fáistineaċ, briaṫar saor.

ṫu,—forainm pearsanta, dara p., uiṁir uataiḋ, tuiseal áinseaḋa. (Más "céasaḋ" do "molfar," t. ainmneaċ).

31.

Ní liomsa a ḃaineann an ċainnt sin.

A ṁindealú san :—

I.—Cainnt ċasta orċraċ atá annso againn arís. Ionann é ⁊—"Ní mise an té go mbaineann an ċainnt sin leis."

II.—S. do'n "is," atá 'na noḋ indiaiḋ "ní" : An té go mbaineann an ċainnt sin leis. P. dó :—mise.

A ṗarsáil :—

ní,—do-ḃriaṫar diúltaċ.

(**mise**),—forainm pearsanta, fuirm treise, céad p., uiṁir uataiḋ, P. do'n "is.")

liomsa,—forainm táṫfoclaċ, céad p., fuirm treise uiṁir uataiḋ, t. **áinseaḋa**.

a,—ceangal doiḃneasta, díreaċ i n-ionad an ċlaoin, i gcainnt ċasta orċraċ.

ḃaineann,—briaṫar, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir láiṫreaċ moḋ táscaċ, faoiḋ gníoṁaċ.

an,—airteagal. (Feic *passim* é).

ċainnt,—ainmfocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, S. do "ḃaineann."

sin,—aidiaċt taispeántaċ, ag gabáil le "cainnt."

(leis),—forainm táṫfoclaċ firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. áinseaḋa.

32.

Faṫ na cúise duḃaċ deoraċ,
Réilteann díona críċe is cóige,
Seaḃac na seaḃac is plannda ṁór-ḟuil
Do ḋul i n-úir i dtúis a óige. (AÓR. 66).

A ṁindealú san :—

I.—"Sp" an ċuma atá ar an gcainnt. (Gr. 254).

II.—S. na cainnte :—Faṫ na cúise duḃaċ deoraċ.
P. do'n "is" atá 'na nod :—Réilteann . . . a óige.

A ṗarsáil :—

Faṫ,—(Tá "is é" 'na nod 'na tosaċ), ainmfocal coitċeann, firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, S. do'n "is" úd.

na,—airteagal, baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ geineaṁnaċ ag gabáil le "cúise."

cúise,—ainmfocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. geineaṁnaċ, fé riaġlú ag "faṫ."

duḃaċ deoraċ,—aidiaċta ag gabáil le "faṫ."

réilteann,—ainmfocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ, bun-focal de P an "is."

díona,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. geineaṁnaċ, fé riaġlú ag "réilteann."

críċe,—ainmfocal coitċeann baininnscneaċ (críoċ), 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. geineaṁnaċ fé riaġlú ag "díona."

is,—.i. agus,—cóṁnasc ceangail.

cóige,—.i. cúigiḋ,—ainmḟocal firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. geineaṁnaċ fé riaġlú ag "díona."

seaḃac,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ (p. do'n "is.").

na,—airteagal, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. geineaṁnaċ, fé riaġlú ag "seaḃac."

seaḃac,—(Feic "seaḃac" tuas),—t. geineaṁnaċ iolraiḋ fé riaġlú ag "seaḃac" tuas.

is,—.i. agus,—cóṁnasc ceangail.

plannda,—ainmḟocal coitċeann, firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ (p. do'n "is").

ṁór-ḟuil,—.i. (de'n) ṁórḟuil, ainmḟocal cóṁḟoclaċ baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. taḃrṫaċ indiaiḋ "de."

do,—táṫḟocal go leanann an t. taḃrṫaċ é.

ḋul,—ainm briaṫarḋa do "téiġim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ, t. taḃrṫaċ indiaiḋ "do."

in,—táṫḟocal go leanann an t. taḃrṫaċ nó an t. áinseaḋa é.

úir,—ainmḟocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ t. áinseaḋa fé riaġlú ag "in" (T. ainmneaċ "úr" no "úir." Aidiaċt baininnscneaċ ab' eaḋ é ar dtúis (= L. *pura*) .i. an taloṁ sul a gcuirtí aon tsíol ann).

i,—(Feic "in" tuas).

dtúis,—ainmḟocal coitċeann baininnscneaċ (t. ainmneaċ "tús" nó "túis") 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. taḃrṫaċ indiaiḋ "i." (Bíonn "tús" firinnscneaċ uaireanta)

a,—forainm pearsanta ag tagairt do "réilteann, seaḃac, plannda," 3aḋ p., firinnscneaċ, t. geineaṁnaċ fé riaġlú ag "óige."

óige,—ainmḟocal teibe ón aidiaċt "óg," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, baininnscneaċ, t. geineaṁnaċ indiaiḋ "túis."

33.

Beiḋ áṫas ar a lán de ḃárr é ṫeaċt ar an saoġal.
(CMD. 16).

A ṗarsáil sin :—

beiḋ,—3aḋ p., uiṁir uataiḋ, aimsir ḟáistineaċ, moḋ táscaċ do "táim."

áṫas,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. ainmneaċ, S. do "beiḋ."

ar,—táṫḟocal, ⁊ an t. tabrtaċ 'na ḋiaiḋ annso.

a,—forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, tuiseal geineaṁnaċ fé riaġlú ag "lán."

lán,—aidiaċt (nó ainmḟocal), 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. tabrtaċ indiaiḋ "ar." Is ionann "a lán" ⁊ "mórán."

de,—táṫḟocal go leanann an t. tabrtaċ é.

ḃárr,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. tabrtaċ indiaiḋ "de."

é,—forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, scurta scaoilte (toisc "an dul eadarlubaċ" a ḃeiṫ ar an gcainnt.) (Gr. 195, a.).

(do),—táṫḟocal atá 'na noḋ annso.

ṫeaċt,—ainm briaṫarḋa do "tigim" (sa nua-Ġaeḋilg), 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. tabrtaċ indiaiḋ "do" (a).

ar,—táṫḟocal go leanann an t. tabrtaċ nó an t. áinseaḋa é.

an,—airteagal (feic *passim* é).

saoġal,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. **áinseaḋa** indiaiḋ "ar."

[An abairtín "é teaċt ar an saoġal" is cuspóir do'n ainmḟocal "bárr." Ainmḟocal iolḟoclaċ is eaḋ é, ⁊ tuiseal geineaṁnaċ dó. Dá n-abartí mar seo é :—"Beiḋ átas ar a lán é teaċt ar an saoġal," do b' "ionann-Ainmneaċ" do "é."* (Gr. 196, a.)].

34.

Ní misde a ráḋ ná go raiḃ caṫú orṫa nár ḟanadar le ḃeiṫ deiṁniġṫeaċ d'é ḃeiṫ marḃ sar an ḋeineadar an gníoṁ. (Mac. 231).

A ṁindealú san :—

I.—Ionann é ⁊ "ní measa-de (an scéal) a ráḋ . . ."

II.—An briaṫar "is" atá 'na nod indiaiḋ "ní" :

S. dó :—an scéal.

P. dó :—measa-de . . . a ráḋ . . . gníoṁ.

A ṗarsáil :—

Ní,—do-ḃriaṫar diúltaċ.

misde,—.i. measa, breis-ċéim do'n aidiaċt "olc," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ, P. do'n "is," + de,—forainm táṫḟoclaċ neodair, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. taḃrṫaċ, ⁊ réaṁ-ṫagairt aige 'á ḋéanaṁ do'n abairtín "a ráḋ . . . gníoṁ."

a,—forainm pearsanta neodair, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal geineaṁnaċ, fé riaġlú ag "ráḋ."

ráḋ,—ainm briaṫarḋa do "ráiḋim" ("deirim," anois), 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ, scurṫa scaoilte (é 'na ṫéarma do'n "de" réaṁ-ṫagarṫaċ).

ná,—mír diúltaċ (i ḃfuirm) aċ dearḃṫaċ (i mbríġ). Cf. an "ná" dearḃṫaċ atá i ḃfuirm a dó de ċainnt an P. ċinnte (Gr. 247).

go,—Cóṁnasc (Gr. 161, 10).

raiḃ,—fuirm spleáḋaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaiṫte, moḋ táscaċ do "táim."

caṫú,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ, S. do "raiḃ."

orṫa,—forainm táṫḟoclaċ ó "ar," 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, tuiseal **áinseaḋa** (Gr. 116). Cóṁlíonaḋ aisnéise do "raiḃ."

nár,—Cóṁnasc diúltaċ (Gr. 161, 10).

ḟanadar,—briaṫar neaṁ-ṫairmṫeaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, aimsir ċaiṫte, moḋ táscaċ, faoiḋ ġníoṁaċ, do "fanaim."

le,—táṫḟocal go leanann an t. **áinseaḋa** é.

ḃeiṫ,—ainm briaṫarḋa do "táim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. áinseaḋa indiaiḋ "le" (tá "ḃ" mí-riaġlaċ).

deiṁniġṫeaċ,—aidiaċt, cóṁlíonaḋ aisnéise do "ḃeiṫ." (Ní téiġeann aon aṫarrú ar aidiaċt a ḃíonn 'na p. sa nua-Ġaeḋilg).

d',—.i. de,—táṫḟocal go leanann an t. taḃrṫaċ é.

é,—forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ, scurṫa scaoilte (toisc "an dul eadar-lúbaċ" a ḃeiṫ ar an gcainnt. "É ḃeiṫ marḃ" atá 'na ċuspóir do'n "de.")

ḃeiṫ,—(Feic tuas é). T. taḃrṫaċ annso, indiaiḋ "do," atá 'na noḋ.

marḃ,—aidiaċt, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ firinnscneaċ, cóṁlíonaḋ aisnéise do "ḃeiṫ."

sar,—O.I. *re siu ro.* Cóṁnasc, *al.* sul.

ar,—ceangal coiḃneasta claon (Gr. 126).

ḋeineadar,—briaṫar tairmṫeaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, aimsir ċaiṫte, faoiḋ ġníoṁaċ, moḋ táscaċ, do "deinim."

an,—airteagal, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. áinseaḋa, ag gaḃáil le "gníoṁ."

gníoṁ,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. áinseaḋa indiaiḋ "deineadar."

35.

Ḃa ṡiaide a ṡaoġal é, dá mba ná beaḋ an ċoisiḋeaċt ċóṁ tréan aige (Bn. 469).

A ṁindealú san :—

I.—An ċéad ḃriaṫar "ba" :

S.-dó :—a ṡaoġal.

P.-dó :—siaide . . . é . . . dá mba . . . aige.

II.—An dara briaṫar "mba" :

S. dó :—"é" ('na nod i ndeire na habairte feic. 27 tuas).

P. dó :—ná beaḋ . . . aige. (Gr. 237).

A ṗarsáil :—

ḃa,—"copula," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ coinġeallaċ.

ṡiaide,—.i. sia,—breisċéim do "síor," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ, P. do "ba," + dé, forainm pearsanta 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, ⁊ réaṁtagairt aige á ḋéanaṁ do "é."

a,—forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. geineaṁnaċ fé riaġlú ag "ṡaoġal."

ṡaoġal,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ, S. do "ba."

é,—forainm pearsanta firinnscneaċ i bḟuirm, aċ neodair i mbríġ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, scurta scaoilte toisc "de."

dá,—cóṁnasc coinġeallaċ go leanann an moḋ foṡuiḋteaċ aimsir ċaitte sa nua-Ġaeḋilg é.

mba,—3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ foṡuiḋteaċ, aimsir ċaitte de'n "copula."

ná,—cóṁnasc diúltaċ.

beaḋ,—3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ coinġeallaċ de "tá." Gr. 153, 5.

An,—an t-airteagal baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. ainmneaċ ag gaḃáil le "ċoisiḋeaċt."

ċoisiḋeaċt,—ainmḟocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, S. do "beaḋ."

ċóṁ,—do-ḃriaṫar ag gaḃáil le "tréan."

tréan,—aiḋiaċt, "ċóṁ tréan aige" is "cóṁlíonaḋ aisnéise" do "beaḋ."

aige,—forainm táṫḟoclaċ ó "ag," 3aḋ p., uiṁir uataiḋ firinnscneaċ, tuiseal taḃrtaċ i mbríġ, tuiseal áinseaḋa i bḟuirm. Gr. 116.

(é),—forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ firinnscneaċ (i bḟuirm), S. do'n dara "ba." Gr. 237.

36.

Ḃí áṫas mór air iad do ṫeaċt (AR. 8).

A ṗarsáil sin :—

ḃí,—3aḋ p., uiṁir uataiḋ, aimsir ċaitte, moḋ táscaċ do "táim."

áṫas,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. ainmneaċ, S. do "ḃí."

mór,—aiḋiaċt ag gaḃáil le "áṫas."

air,—forainm táṫḟoclaċ ó "ar," 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, tuiseal **áinseaḋa**, "cóṁlíonaḋ aisnéise" do "ḃí."

iad,—forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, **ionann-ainmneaċ**. Gr. 196 ⁊ 169.

do,—táṫḟocal, 'na ċeangal idir "iad" ⁊ "teaċt."

ṫeaċt,—ainm briaṫarḋa do "tigim, tagaim" anois, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, firinnscneaċ, t. taḃrtaċ indiaiḋ "do."

37.

Tá caṫú orm í ṫaḃairt riaṁ dó (Bn. 803).

A ṗarsáil sin :—

Tá,—briaṫar neaṁṫairmṫeaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ táscaċ.

caṫú,—ainm briaṫarḋa firinnscneaċ do "caṫuiġim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ, S. do "tá."

orm,—forainm táṫfoclaċ ó "ar," céad ṗ., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal **áinseaḋa**. Gr. 116. Cóṁlíonaḋ aisnéise do "tá."

í,—forainm pearsanta baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, **ionann-ainmneaċ**. Gr. 169 ⁊ 196.

ṫaḃairt,—ainm briaṫarḋa baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, tuiseal taḃrṫaċ fé riaġlú ag "do" atá 'na nod.

riaṁ,—forainm táṫfoclaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ **neodair** ó "re." 'Na ḋo-ḃriaṫar is mó a ḃíonn sé sa nua-Ġaeḋilg.

dó,—forainm táṫfoclaċ ó "do," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ (annso), t. taḃrṫaċ.

38.

I mḃetlehem aduḃairt na targaireaċtaí a ḃéarfí an Slánuiġṫeoir. (Cmd. 40).

A ṁindealú san :—

I.—Tá "cainnt ċasta orċraċ" annso (Gr. 263) Ionann é ⁊—is í B. an áit aduḃairt na t. 'na mḃéarfí an Sl.

II.—Tá an "ceangal coiḃneasta ar dúḃailt" ann: an áit (réaṁteaċtaiḋe) (a)—a duḃairt na t. (b)—'n-a mḃéarfí an Slánuiġṫeoir.

III.—S. do'n "is":—an áit { 1 aduḃairt na t. / 2 'na mḃéarfí an Sl. }

P. do'n "is" :—Betlehem.

IV.—Nuair a tógtar an tátḟocal "in" as an S. ⁊ é ċur isteaċ sa P., fágfaiḋ san gur ceangal díreaċ (i n-ionad an ċlaoin) a ḃeiḋ i gclásul 2 ṫuas.

A ṗarsáil :—

I,—.i. in,—tátḟocal go bḟuil an t. tabrṫaċ 'na ḋiaiḋ annso.

b.—ainm díleas 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. tabrṫaċ baininnscneaċ.

a,—ceangal coibneasta díreaċ, t. áinseaḋa fé riaġlú ag "dubairt." Feic I ṫuas.

duḃairt,—3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaiṫte, moḋ táscaċ, faoiḋ ġníoṁaċ do "deirim" (adeirim).

na,—an t-airteagal, t. ainmneaċ iolraiḋ baininnscneaċ ag gabáil le "targaireaċtaí."

targaireaċtaí,— ainmḟocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. ainmneaċ, S. do "dubairt."

a,—ceangal coibneasta, díreaċ i n-ionad an ċlaoin, i gcainnt ċasta orċraċ. (Feic IV. ṫuas).

béarfí,—briaṫar saor (nó céasaḋ) do "beirim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ coinġeallaċ. (Tugtar fé ndeara an b—gan séiṁiú).

an,—(Feic an focal céadna *passim*), t. ainmneaċ, nó t. áinseaḋa annso, do réir mar a tuigtear béarfí, .i. 'na ċéasaḋ nó 'na ḃriaṫar saor ; ag gabáil le "Sl."

Slánuiġṫeoir,—ainm díleas firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ, nó t. áinseaḋa.

39.

An té a mbeiḋ sé 'na ċinneaṁain é ċroċaḋ ċa ḃáiḋtear go bráṫ é (up.).

A ṗarsáil sin :—

An,—(Feic *passim* é). Tá sé i gcóṁaisnéis le "é" i nDeire na habairte ; t. ainmneaċ nó t. áinseaḋa do réir mar a tuigtear "báiḋtear"; ag gabáil le "té."

té,—(Feic ṫuas é, 28), t. ainmneaċ nó t. áinseaḋa annso, do réir "báiḋtear."

a,—ceangal coiḃneasta claon, t. geineaṁnaċ, toisc "n-a."

mbeiḋ,—3aḋ p., uiṁir uataiḋ, aimsir fáistineaċ, moḋ tásċaċ do "táim." "'Na ċinneaṁain" is cóṁlíonaḋ aisnéise dó.

sé,—forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. ainmneaċ, S. do "beiḋ," réaṁṫagairt aige á ḋéanaṁ do "é ċroċaḋ."

in,—táṫfocal ⁊ an t. taḃrṫaċ 'na ḋiaiḋ annso.

a,—forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ firinnscneaċ, t. geineaṁnaċ fé riaġlú ag "cinneaṁain."

ċinneaṁain,—ainmfocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. taḃrṫaċ inḋiaiḋ "in."

é,—forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. ainmneaċ, i gcóṁaisnéis le "sé." ("É ċroċaḋ" is fíor-S. do "beiḋ.")

ċroċaḋ,—ainm briaṫarḋa firinnscneaċ do "croċaim," 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. taḃrṫaċ inḋiaiḋ "do," atá 'na noḋ roimis.

ċa,—do-ḃriaṫar ḋiúltaċ < O.I. *nicon*, M.I. *nochan* > *chan*, ċa.

ḃáiḋtear,—3aḋ p., uiṁir uataiḋ, briaṫar saor, nó céasaḋ, do "báiḋim," aimsir láiṫreaċ i ḃfuirm, a. fáistineaċ i mbríġ (le "ċa"). M.—báiḋfar.

go,—táṫḟocal go leanann an t. **áinseaḋa é**.

ḃráṫ,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. áinseaḋa indiaiḋ "go."

é.—forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ, nó t. áinseaḋa, do réir mar a tuigtear "báiḋtear."

40.

Siḋé is mó a ċoisgeann sólás ó Ḋia ar ṫeaċt ċúġat, a ḋeacraċt leat iompáil ċum úrnuiġṫe (Im. 150).

A ṁindealú san :—

I.—An ċéad ḃriaṫar,—"is" atá 'na nod i dtosaċ :

S. dó :—(an rud a) is mó . . . ċúġat.

P. dó :—(a réaṁṫagarṫaċ,—Siḋé. b) fíor-Ṗ.—a ḋeacraċt leat iompáil ċum úrnuiġṫe.

II.—An dara briaṫar,—"is" (roiṁ "mó") :

S. dó :—a,—ceangal coiḃneasta, atá 'na nod roimis.

P. dó :—mó. Tá "an ceangal coiḃneasta ar dúbailt" annso. (Gr. 223, IV) :—an rud (réaṁṫeaċtaiḋe) (a)—a is mó ; (b)—a ċoisgeann . . . ċúġat.

A ṗarsáil :—

Siḋé,—forainm taispeántaċ firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. ainmneaċ, P. réaṁṫagarṫaċ do'n "is" tosaiġ.

is,—an "copula,"—S. dó,—"a," ceangal coiḃneasta.

mó,—sárċéim do'n aidiaċt "mór," P. do "is" ṫuas.

a,—ceangal coiḃneasta díreaċ, S. do "ċoisgeann."

ċoisgeann,—3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, moḋ táscaċ, aimsir láiṫreaċ, faoiḋ gníoṁaċ, do "coisgim."

sólás,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. áinseaḋa indiaiḋ "coisgeann."

ó,—táṫḟocal go leanann an t. taḃrṫaċ é.

Ḋia,—ainm ḋíleas (annso) firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. taḃrṫaċ inḋiaiḋ "ó."

ar,—táṫḟocal, ⁊ an t. áinseaḋa (?) 'na ḋiaiḋ annso.

ṫeaċt,—(Féic ṫuas é, 36),—t. áinseaḋa annso inḋiaiḋ "ar."

ċúġat,—forainm táṫḟoclaċ ó "go" (O.I. co), ḋara p., uiṁir uaṫaiḋ, t. **áinseaḋa**.

a,—forainm pearsanta neoḋair, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. geineaṁnaċ fé riaġlú ag "ḋeacraċt," réaṁ ṫagairt aige 'á ḋéanaṁ do "iompáil ċum úrnuiġṫe."

ḋeacraċt,—ainmḟocal teibe, ón aiḋiaċt "ḋeacair," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, i gcóṁaisnéis le "siḋé," fíor-ṗ. do'n "is" tosaiġ.

leat,—forainm táṫḟoclaċ, ḋara p., uiṁir uaṫaiḋ, ⁊ an bríġ toiṁḋeanta leis. (Gr. 197, b.).

iompáil,—ainm briaṫarḋa baininnscneaċ do "iompuiġim," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, scurta scaoilte, toisc "a" ṫuas.

ċum,—táṫḟocal go leanann an t. geineaṁnaċ é. Ainmḟocal ab eaḋ é ar dtúis < to-ċéim > *dochum* > ċum.

úrnuiġṫe,—ainmḟocal coitċeann baininnscneaċ, = O.I. *irnigde* < *ir-ini-gude*. Dá réir sin is uiṁir uaṫaiḋ dó le ceart.

(Aċ is aṁlaiḋ do ceapaḋ gur iolraḋ é, ar nós "scéaluiḋṫe," ⁊ do cumaḋ uaṫaḋ ḋó, .i. úrnaiġe. An focal "urnaiḋe" atá sa ḃfoclóir. Ba córa "úrnuiġe" a ḃeiṫ ann).

41.

Aċ bíoḋ ḟios an méid seo agaiḃ go ḃfuil ríġeaċt Dé i n-aċamaireaċt. (CMD. 314).

A ṗarsáil sin :—

Aċ,—.i. aċt,—cóṁnasc.

bíoḋ,—3aḋ p., uiṁir uataiḋ, moḋ órḋuiġteaċ, do "táim."

(**a**),—forainm pearsanta neodair, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. geineaṁnaċ, fé riaġlú ag "fios."

ḟios,—ainm briatarḋa do "feadar," 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. ainmneaċ, S. do "bíoḋ."

an,—airteagal firinnscneaċ uataiḋ, ag gaḃáil le "méid," scurta scaoilte ('na téarma ag "a" réaṁ tagartaċ).

méid,—ainmfocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, firinnscneac (annso), scurta scaoilte (toisc "a" tuas).

seo,—aidiaċt taispeántaċ, ag gaḃáil le "méid."

agaiḃ,—forainm tátḟoclaċ, ó "ag," dara p., uiṁir iolraiḋ, t. taḃrtaċ.

go,—cóṁnasc. (Tá "go bfuil . . . i n-aċamaireaċt," i gcóṁaisnéis ġramadaiġe le "méid," ⁊ dá réir sin, tá sé scurta scaoilte.)

ḃfuil,—3aḋ p., uiṁir uataiḋ, fuirm spleáḋaċ, aimsir láitreaċ, moḋ táscaċ do "táim."

(Níl aon deacraċt ag baint le parsáil na cod' eile ḋe).

42.

Ḃí iongna a gcroiḋe orṫa a ḟeaḃas a ḋeineadar an gnó (S. 183).

A ṗarsáil sin :—

ḃí,—(Féic tuas é, 36).

iongna,—ainmfocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, S. do "ḃí." (Aidiaċt ab eaḋ é < "in—gnát.").

a,—forainm pearsanta, t. geineaṁnaċ iolraiḋ, fé riaġlú ag "gcroiḋe."

gcroiḋe,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ (seana-neodar), 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, fé riaġlú ag "iongna."

orṫa,—forainm tátḟoclaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. **áinseaḋa**.

a,—forainm pearsanta, neodair, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ,—⁊ réaṁtagairt aige á ḋéanaṁ do "a ḋeineadar an gnó." (ionann san ⁊ "an ċuma (**scurṫa scaoilṫe**) 'nar ḋeineadar an gnó.")

ḟeaḃas,—ainmḟocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, **ionann-ainmneaċ** (Gr. 169).

a,—ceangal coiḃneasta, díreaċ i n-ionad an "ċlaoin," i n-abairt atá ag baint le "moḋ."

ḋeineadar,—3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, aimsir ċaitte, moḋ táscaċ, faoiḋ gníoṁaċ do "deinim" (déanaim, do gním).

an,—(feic *passim* é).

gnó,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. áinseaḋa, indiaiḋ "ḋeineadar."

43.

Dá ṁéid aiṫne ċuir na daoine air is eaḋ ba ṁó a ṫáinig breis ġráḋa ⁊ breis annsaċta acu ḋó. (bn. 377).

A ṁínḋeaḃú san :—

I.—Cainnt de'n ḟuirm úd "PVpS" is eaḋ é. Má tosnuiġmíd le "is" beiḋ sé mar seo againn :—"Is dá ṁéid aiṫne . . . air, ba ṁó a ṫáinig . . . ḋó."

II.—"Cainnt ċasta orċraċ" iseaḋ é sin (Gr. 263). Nuair a ḋeinimíd í do ṡimpliú is é beiḋ againn : "Is é a ṁéid aiṫne . . . air, an níḋ ba ṁó go dtáinig . . . ḋó **ḋe**." Tá S. soiléir ⁊ P. soiléir anois againn :—

S. do'n "is" : An níḋ **ba** ṁó go dtáinig . . . ḋó ḋe).

p. do'n "is": é (réaṁṫagartaċ). Fíor-ṗ.—
a ṁéid aiṫne ċuir na daoine air.

S. do'n "ba": a (ceangal coibneasta atá 'na nod roimis). Agus tá "an ceangal coibneasta ar dúbailt" ann (Gr. 223, IV):

Réaṁṫeaċtaiḋe: an níḋ { (a) ba ṁó. / go dtáinig . . . ḋe.

p. do'n "ba": ṁó.

A ṗarsáil :—

Dá,—.i. an táṫfocal "do," + "a" réaṁṫagartaċ (Gr. 206 - 212).

ṁéid,—ainmfocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. tabrtaċ fé riaġlú ag "dó."

aiṫne,—ainmfocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, scurta scaoilte ("téarma" do'n "a" ṫuas. Gr. 199. b.).

(a),—ceangal coibneasta díreaċ, t. áinseaḋa fé riaġlú ag "ċuir."

ċuir,—briaṫar tairmṫeaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaiṫte, moḋ táscaċ, faoiḋ ġníoṁaċ.

na,—airteagal iolraiḋ firinnscneaċ, ag gabáil le "daoine."

daoine,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. ainmneaċ, S. do "ċuir."

air,—forainm táṫfoclaċ ó "ar," 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, firinnscneaċ (annso), t. **áinseaḋa**.

is,—copula (feic *passim* é).

eaḋ,—forainm pearsanta, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ **neodair**, ag tagairt do "dá ṁéid aiṫne . . . air."

(a),—ceangal coibneasta, S. do "ba." Feic II. ṫuas.

ba,—copula, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, aimsir ċaiṫte, moḋ táscaċ.

ṁó,—aidiacht, breis-chéim do "mór," t. ainmneach, p. do "ba."

a,—ceangal coibhneasta díreach, i n-ionad an chlaoin, i gcainnt chasta orchrach (Gr. 223, II C.).

ṫáinig,—briathar neamhthairmtheachtach, 3adh p., uimhir uathaidh, aimsir chaitte, do "tigim," modh tásgach.

breis,—ainmfhocal coitcheann baininnscneach, 3adh p., uimhir uathaidh t. ainmneach, S. do "táinig."

ġráḋa,—ainmfhocal coitcheann firinnscneach, 3adh p., uimhir uathaidh, t. geineamhnach indiaidh "breis."

agus,—cómhnasc ceangail.

annsaċta,—ainmfhocal coitcheann teibe (ón aidiacht "annsa"), 3adh p., uimhir uathaidh, baininnscneach, t. geineamhnach indiaidh "breis."

acu,—(feic tuas é, 27).

ḋó,—forainm táthfhoclach firinnscneach (annso) ó "do," 3adh p., uimhir uathaidh, t. tabhrthach.

44.

ní ḟeadar an fearrde iad ar ṫugas dóiḃ. (S. 56).

A ṁíndealú san :—

I.—An príomh-bhriathar :—"feadar." "an fearrde . . . dóibh" is cuspóir dó.

II.—An copula, atá 'na nodh indiaidh "an" :—

S. dó :—iad.

P. dó :—fearrde . . . ar tugas dóibh.

A ṗarsáil :—

ní,—do-bhriathar diúltach.

ḟeadar,—briathar tairmtheachtach, diúscartach (an t-aon cheann amháin atá fágtha sa nua-Ghaedhilg), céad p., uimhir uathaidh, modh tásgach.

an,—mír cheisteach ⁊ an copula 'na nodh 'na teannta (annso).

Fearr,—aidiacht, breis-chéim do "maith," t. ainmneach, uimhir uathaidh i bhfuirm (u. iolraidh i mbrígh), P. do'n chopula atá 'na nod roimis.

De,—forainm táthfhoclach ó "de," 3adh p., uimhir uathaidh neodair, t. tabhrthach, ⁊ é réamhthagarthach.

Iad,—forainm pearsanta, 3adh p., uimhir iolraidh, t. ainmneach, S. do'n chopula.

Ar,—ceangal coibhneasta chómhfhoclach. Ionann é ⁊ "an méid a" (thugas dóibh). Tá an réamhtheachtaidhe sin scurtha scaoilte (é 'na théarma do "de" thuas. Gr. 199, b). T. áinseadha do "a" fé riaghlú ag "thugas."

Thugas,—briathar tairmtheachtach, céad p., uimhir uathaidh, aimsir chaithte, modh tásceach, faoidh ghníomhach, do "beirim."

Dóibh,—(feic thuas é, 22).

45.

Cia 'cu an chathaoir nó an mhin nó an t-ubhall ba dheas? (S. 6).

A mhiondealú san :—

S. do'n "is" (atá 'na nod le "cia") :—(an rud a) ba dheas.

P. do'n "is" :—cia 'cu an chathaoir nó . . . nó an t-ubhall.

S. do'n "ba" :—"a" an ceangal coibhneasta, atá 'na nod roimis.

P. do'n "ba" :—dheas.

A pharsáil :—

Cia 'cu,—(feic thuas é, 26.).

An,—airteagal ag gabháil le "cathaoir," scurtha scaoilte, toisc "acu." (Gr. 199, b.).

ċaṫaoir,—ainmḟocal coitċeann baininnscneaċ, 3aḋ p.; uiṁir uataiḋ, scurta scaoilte, toisc "acu."
nó,—cóṁnasc deiġilteaċ.
an,—(Feic tuas é).
ṁin,—(Feic "caṫaoir" tuas).
nó,—(Feic tuas é).
an t-,—airteagal firinnscneaċ uataiḋ, ag gaḃáil le "uḃall," scurta scaoilte toisc "acu."
uḃall,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, scurta scaoilte toisc "acu."
ba,—copula, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, aimsir ċaitte, moḋ táscaċ.
ḋeas,—aidiaċt, P. do "ba."

46.

Ba ċuma cia 'cu ṫaitn an sgéal leis an sínnsear nú nár ṫaitn (AR. 40).

A ṁindealú san :—

I.—An ċéad briatar,—"Ba" :—
S. dó :—cia 'cu . . . taitn. (Ainmḟocal iolḟoclaċ é sin).
P. dó :—cuma.

II.—An dara briatar,—"is" atá 'na nod le "cia" :
S. dó :—é (atá 'na nod i ndeire na habairte, ⁊ gurbé is bríġ leis "fírinne an sgéil").
P. dó :—cia 'cu taitn . . . nár taitn.

A ṗarsáil :—

ba,—(Feic tuas é, 45).
ċuma,—(Feic tuas é, 15).
cia 'cu,—(Feic tuas é, 26).
ṫaitn,—briatar neaṁtairmteaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, aimsir ċaitte, moḋ táscaċ, faoiḋ ġníoṁaċ.

an,—airteagal. (Feic *passim* é).
sgéal,—ainmfocal coitċeann firinnscneaċ (seana-neodar), 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. ainmneaċ, S. do "taitn." (Tá ceangal coibneasta, gan aon blúire de **bríġ** an ċeangail ċoibneasta laistiar de, 'na nod roiṁ "taitn." Gr. 214, II).
leis,—táṫfocal, ⁊ s-tosaiġ an airteagail 'na ṫeannta.
an,—airteagal firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. áinseaḋa, indiaiḋ "le."
sinnsear,—aidiaċt (nó ainmfocal), 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, firinnscneaċ, t. **áinseaḋa** indiaiḋ "le."
nú,—cóṁnasc deiġilteaċ.
nár,—ceangal coibneasta diúltaċ. Feic "sgéal" ṫuas. (Gr. 214, II).
ṫaitn,—(Feic ṫuas é).

47.

is aṁlaiḋ a ḋein piastaí ḋíoḃ istiġ 'na ċorp (CD. 5).

A ṁinoealú san :—

S. do'n "is" :—mar a bí an sgéal ('na nod).
P. do'n "is" :—Réaṁ tagartaċ :—aṁlaiḋ. Fíor-Ṗ.—ḋein . . . istiġ 'na ċorp.

A ṗarsáil :—

is,—copula (Feic *passim* é).
aṁlaiḋ,—(Feic ṫuas é, 20).
a,—ceangal coibneasta, naċ mór é ċur isteaċ in-a leitéid nuair a bíonn S. do'n "is" 'na nod (Gr. 214, IV).
ḋein,—briaṫar tairmteaċtaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, mod táscaċ, aimsir ċaitte, faoiḋ gníoṁaċ. (Gr. 287).
piastaí,—ainmfocal coitċeann, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. áinseaḋa (nó t. ainmneaċ), baininnscneaċ.
ḋíoḃ,—forainm táṫfoclaċ ó "de," 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. tabrtaċ.

istiġ,—do-ḃriaṫar. (Gr. 157, B.).
in,—táṫḟocal, go ḃfuil an t. tabrṫaċ 'na ḋiaiḋ (annso).
a,—forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. geineaṁnaċ, fé riaġlú ag "corp."
ċorp,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, t. tabrṫaċ inḋiaiḋ "in."

48.

Ḃí iongna orainn cad ċuige an t-uisge go léir. (CMD. 112).

A ṁindealú san :—

I.—Príoṁ-ḃriaṫar :—Ḃí :—

S. dó :—iongna.

Cóṁlíonaḋ aisnéise ḋó :—orainn.

II.—Cad ċuige . . . léir.—Ionann san ⁊ "Cad é an rud gurb ċuige an t-uisge go léir ? "

III.—An briaṫar "is" atá 'na nod le "cad" :

P. dó :—cad. S. dó :—an rud . . . go léir.

S. réaṁtagartaċ.—é.

IV.—An briaṫar "b," inḋiaiḋ "gur" :

S. dó :—an t-uisge go léir.

P. dó :—ċuige. (⁊ "gur" na ṫeannta)

A ṗarsáil :—

Ḃí,—(feic *passim* é).
iongna,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ, S. do "ḃí."
orainn,—forainm táṫḟoclaċ do "ar," céad p., uiṁir iolraiḋ, t. **áinseaḋa**. Cóṁlíonaḋ aisnéise do "ḃí."
cad,—forainm ceisteaċ neodair, P. do'n "is."
ċuige,—forainm taṫḟoclaċ, ó "co" (ar dúbailt), 3aḋ p., uiṁir uaṫaiḋ neodair (annso), t. áinseaḋa, P. do'n "ab" atá 'na nod ann.

An c-,—AIRceAZAL AinmneAċ FIRınnscneAċ, AZ ZAbÁıL Le "uisze," 3AḋP., uiṁiR uAtAıḋ, S. Do'n "Ab."

uisze,—AinmḟocAL coiccéAnn FIRınnscneAċ, 3AḋP., uiṁiR uAtAıḋ, S. Do "b," inDiAıḋ ZUR.

Zo Léir,—(Feic cuAs é, 16). An cLÁsuL "cAD cuize . . . Zo LéiR,"—AinmḟocAL ıoLḟocLAċ ıs eAḋ é, ⁊ ıs **ıonAnn—Ainmneaċ** Dó Annso.

49.

b'é cuiṁneAṁ é sin nÁ A Luıżeao coinne A bí AZ AoinnE ZURb é CormAC A beAḋ Acu 'Á póSAḋ SA DeıRe. (S.).

A ṁinDeALú SAn :—

I.—An céAD bRıAtAR—b':—

S. Dó :—(An) cuiṁneAṁ (A b') é sin.

P. Dó :—(RéAṁtAZARtAċ)—An céAD "é." Fíor-P.—A Luıżeao . . . SA DeıRe.

II.—An DARA bRıAtAR,—b', AtÁ 'nA noD Roiṁ "é sin" :—

S. Dó :—An ceAnZAL coibneAstA "A," AtÁ 'nA noD Roimis.

P. Dó :—é sin.

III.—An tRíṁAḋ bRıAtAR,—b, inDiAıḋ ZUR :—

S. Dó :—(An té) A beAḋ . . . SA DeıRe.

P. Dó :—CormAC. Tá "é" 'nA P. RéAṁ tAZARtAċ.

A pARSÁıL :—

b',—.ı. bA (Feic cuAs, 45 é).

é,—FoRAınm peARSAntA FIRınnscneAċ, 3AḋP., uiṁiR uAtAıḋ, P. RéAṁtAZARtAċ Do "b'."

cuiṁneAṁ,—AinmḟocAL coiccéAnn FIRınnscneAċ, 3AḋP., uiṁiR uAtAıḋ, t. AinmneAċ, S. Do "b'."

sin,—(Feic cuAs é, 23).

ná,—mír diúltach (i bhfuirm), dearbhthach (i mbríogh). Gr. 250.

a,—forainm pearsanta, 3adh p., uimhir uatha neodair, tuiseal geineamhnach fé riaghlú ag "luigheadh," réamhthagairt aige 'á dhéanamh do "coinne . . ."

luigheadh,—ainmfhocal coitcheann firinnscneach, 3adh p., uimhir uatha, t. ainmneach, P. do'n chéad "ba."

coinne,—ainmfhocal coitcheann firinnscneach nó baininnscneach, 3adh p., uimhir uatha, scurtha scaoilte, toisc "a" thuas.

a,—ceangal coibhneasta díreach, S. do "bhí."

bhí,—(feic *passim* é).

ag,—táthfhocal gurb é an t. tabhrthach a leanann é.

aoinne,—forainm éigcinnte, 3adh p., uimhir uatha, t. tabhrthach indiaidh "ag."

gur,—cómhnasc. (Gr. 161, 10).

b',—.i. ba (feic thuas é).

é,—(feic thuas é).

Cormac,—ainm dílis firinnscneach, 3adh p. uimhir uatha, P. do "ba."

a,—ceangal coibhneasta díreach, S. do "bheadh."

bheadh,—3adh p., uimhir uatha, modh coingheallach do "tá."

acu,—(feic thuas é, 26). Cómhlíonadh aisnéise do "bheadh."

'á,—.i. "do," táthfhocal, ⁊ "a,"—forainm pearsanta, 3adh p., uimhir uatha firinnscneach, t. geineamhnach fé riaghlú ag "pósadh." An bríogh cuspóireach leis. (Gr. 197, c.).

phósadh,—ainm briathardha firinnscneach, 3adh p., uimhir uatha, t. tabhrthach indiaidh "do." Bríogh an chéasta leis. (Gr. 178, III.).

sa,—.i. ins,—táthfhocal ⁊ s—an airteagal 'na theannta; ⁊ t. tabhrthach an airteaghail 'na dhiaidh, ag gabháil le "deire."

deire,—.i. deireadh,—ainmfhocal coitcheann firinnscneach, 3adh p., uimhir uatha, t. tabhrthach indiaidh "in."

50.

Innis dom cé hé an fear is dóiċ leatsa is mó átas dá bfuil d' ḟearaiḃ beo. (Lúc. 54).

A ṁínḋealú san :—

I.—An ċéad ḃriatar,—innis :—

" Cé hé . . . beo " is cuspóir dó. (Ainmḟocal iolḟoclaċ is ead é, agus t. áinseaḋa dó).

II.—An dara briatar,—"is" atá 'na nod le "cé":—

S. dó :—an fear . . . beo. S. réaṁtagartaċ.—é.

P. dó :—cé (mar is gnát).

III.—An tríṁaḋ briatar,—"is" roim "dóiċ" :

S. dó :—" a,"—ceangal coiḃneasta, atá 'na nod roimis.

P. dó :—dóiċ leatsa. (P. éigcinnte. Gr. 230). Tá " an ceangal coiḃneasta ar dúbailt " annso. (Gr. 223, IV.).

Réaṁteaċtaiḋe : an fear—(a) is dóiċ leat-sa.
—(a) is mó . . . beo.

IV.—An ceatraṁaḋ briatar,—"is" roiṁ "mó" :

S. dó :—" a,"—ceangal coiḃneasta, atá 'na nod roimis.

P. dó :—mó átas . . . beo.

V.—An cúigeaḋ briatar,—" ḃfuil." Feic an ṗarsáil síos.

A ṗarsáil :—

Innis,—briatar tairmteaċtaċ, dara p., uiṁir uatair, moḋ órduiġteaċ, faoiḋ ġníoṁaċ.

dom,—(Feic " dóṁ-sa " 23 tuas).

cé,—forainm ceisteaċ firinnscneaċ (annso), 3aḋ p., uiṁir uatair, P. do'n " is " atá 'na nod.

hé,—forainm pearsanta firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uatair, S. réaṁtagartaċ do'n " is,"

an,—(feic *passim* é).

fear,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, S. do'n ċead "is."

(**a**),—ceangal coiḃneasta, S. do'n "is" atá 'na ḋiaiḋ.

is,—(feic *passim* é).

dóiċ,—(feic ṫuas é, 9).

leatsa,—(feic tuas é, 10).

(**a**),—ceangal coiḃneasta, S. do'n "is" atá 'na ḋiaiḋ.

is,—(feic *passim* é).

mó,—sár-ċéim (annso) do'n aidiaċt "mór," 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, firinnscneaċ, P. do'n "is."

áṫas,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, t. áinseaḋa. (Gr. 175, 8).

d'á,—.i. "de," tátḟocal, ⁊ "a," ceangal coiḃneasta cóṁḟoclaċ (nó "cóṁċeangal coiḃneasta"). Ionann "d'á ḃfuil" ⁊ "díoḃ-san atá . . ." do'n t. tabṙtaċ an réaṁṫeaċtaiḋe indiaid "de," do'n t. ainmneaċ an ceangal coiḃneasta, S. do "tá."

ḃfuil,—fuirm spleaḋaċ, 3aḋ p., uiṁir uataiḋ, aimsir láiṫreaċ, moḋ táscaċ do "tá." Feic "d'á" tuas.

de,—(d'),—tátḟocal gurb é an t. tabṙtaċ a leanann é.

ḟearaiḃ,—ainmḟocal coitċeann firinnscneaċ, 3aḋ p., uiṁir iolraiḋ, t. tabṙtaċ indiaiḋ "de."

beo,—aidiaċt,—cóṁlíonaḋ aisnéise do "ḃfuil."

A ĊRÍOĊ SAN.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY